Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

М. ИСАКОВА, Р. ХАСАНОВ,
Б. ХАЙДАРОВ, А. СУЛАЙМАНОВ,
С. ЖУМАНИЯЗОВА, Б. АЗИМОВ

КӨРКӨМ СҮРӨТ ӨНӨРҮ

Жалпы орто билим берүүчү мектептердин
3-классы үчүн окуу китеби

*Өзбекстан Республикасынын Элге билим
берүү министрлиги бекиткен*

ТАШКЕНТ
«YANGIYO'L POLIGRAF SERVIS»
2014

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Рецензенттер: *Г. Амирова* – Кары Ниязий атындагы ӨзПИИИнун илимий кызматкери;

А. Муртазаев – Ташкент шаарынын Хамза районундагы 78-мектептин мугалими;

Н. Боймуродова – Республикалык билим берүү борборунун методисти;

О. Ражабова – Ташкент шаарынын Хамза районундагы 155-мектептин мугалими.

ШАРТТУУ БЕЛГИЛЕР:

— активдештирүүчү суроолор жана тапшырмалар

— практикалык көнүгүү жана тапшырмалар

— кызыктуу тапшырмалар

— кайталоо үчүн суроолор жана тапшырмалар

— үйрөнүү жана эсте тутуу зарыл

— үйгө берилген тапшырмалар

* — таланттуу балдар үчүн тапшырмалар

— сабактын аякталышы

«Мамлекеттик бюджет каражаттары эсебинен ижара үчүн басылды».

ISBN 978-9943-309-72-2

© «Yangiyo‘l poligraph service», 2014
© М. Исакова, С. Жуманиязова, 2014.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

БАЛДАРДЫН ЧЫГАРМАЧЫЛЫК ҮЙҮ — СҮЙҮКТҮҮ ЖАЙ

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

СҮРӨТ ТАРТУУ ҮЧҮН ЖАЙ ДАЯРДОО ЖАНА НЕРСЕНИН ӨЛЧӨМҮН АНЫКТОО

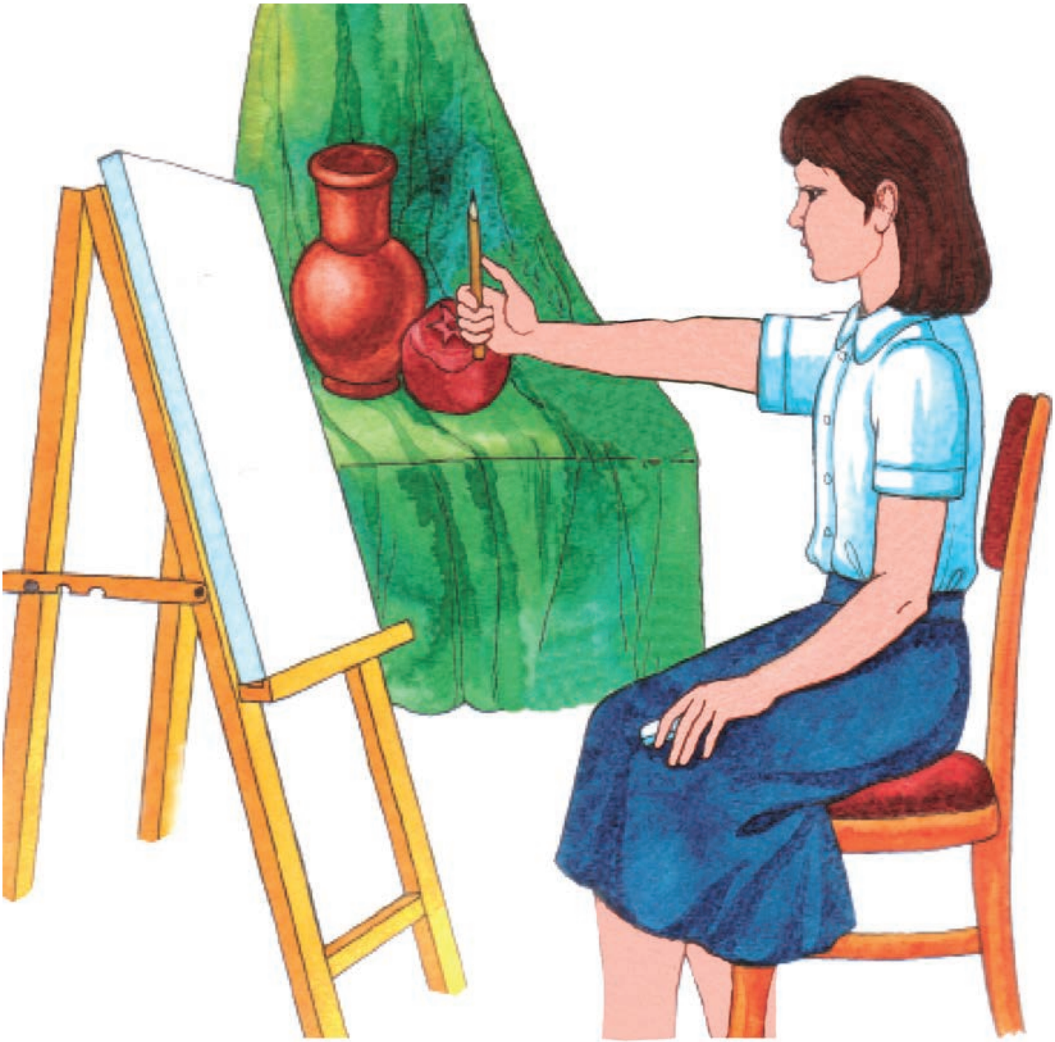

Сүрөт тартып жатканда жарык нуру сен тартып жаткан кагазга сол жагынан түшкөндөй абалда отур.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

I ЧЕЙРЕК

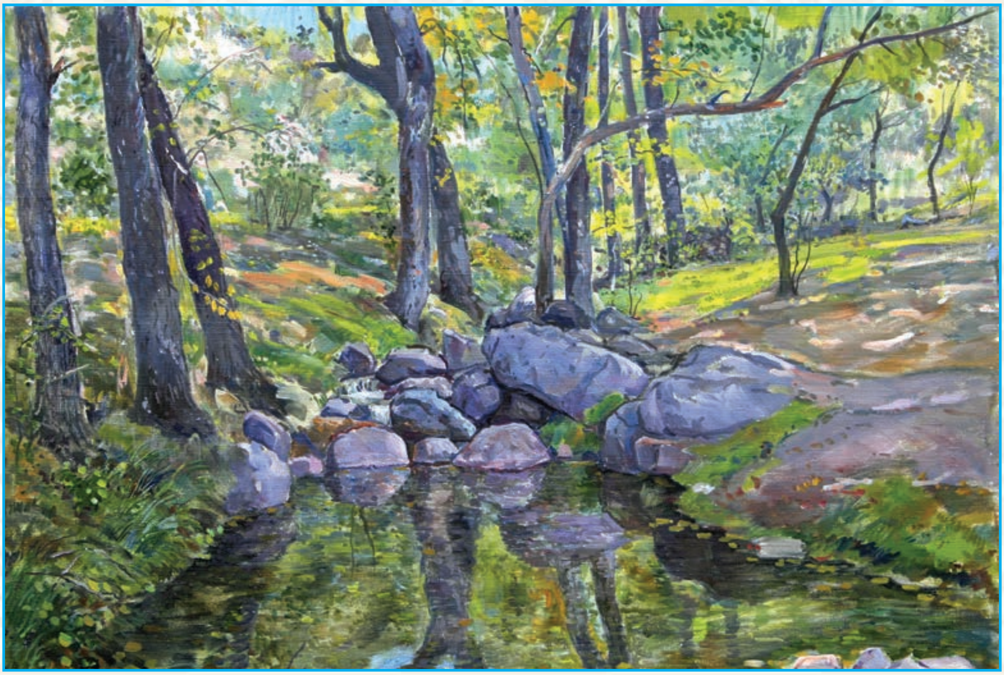

Г.Абдурахмонов. Акташтагы булак

Бул чейректе сен:

- жай жана күз пейзаждарын тартууну;
- карама-каршы (контраст) түстөрдү жана алардан пайдаланууну;
- мөмөлөр сүрөтүнү иштөөнү;
- төртбурчтук жана жолжол формасындагы оймолорду иштөөнү үйрөнөсүң.

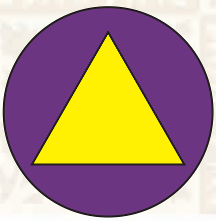

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1 «ӨЗБЕКСТАН — МЕНИН МЕКЕНИМ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

Мекенибиз — Өзбекстан. Анда биздин ата-бабаларыбыз жашап келишкен. Биз анын таза абасынан дем алып, тунук сууларынан ичип, талааларында өстүрүлгөн жер-жемиштеринен пайдаланыудабыз.

Жогорудагы сүрөттө Мекенибиздин борбору — Ташкенттеги Мустакиллик аянтында орнотулган эстеликтер композициясын көрүп турасың. Бул композиция “Изгилик монументи” деп аталат.

1. Бул эстеликтердин кандай символикалык маанилери бар?
2. Алар жөнүндө айтып бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Г.Абдурахманов. Тоолор

Сүрөткө карап Мекенибиздин жаратылышы жөнүндө сүйлөп бер.

1. Жогорудагы сүрөттө кайсы майрам сүрөттөлгөн? Ал жөнүндө айтып бер.
2. Майрамдык маанай кандай түстөрдө сүрөттөлөт?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Кыл калемдер.

Боёлуп жаткан беттин чоң-кичинелигине карап жоон, орточо жана ичке кыл калем тандалат.

Кыл калемден пайдалануунун эрежелери:

— кыл калемди сууда калтырба;

— кыл калемди жаңы түскө матыруудан мурда аны суууда жууп ал;

— кыл калемди кургак сакта.

Гуашь — суууда эрүүчү кургак боёк.

Гуашь боёктору.

ак сары кызыл

жашыл көк күрөң кара

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

«Өзбекстан – Мекеним менин» темасында өткөрүлгөн аңгемелешүү негизинде ой жүгүртүп сүрөт тарт.

1. «Өзбекстан – Мекеним менин» темасында аткарылып жаткан сүрөттү аягына чыгар.

2. «Эгемендүлүк майрамы» темасында сүрөт тарт.

Төмөндө берилген сүрөт негизинде Өзбекстан кооз жаратылышы жөнүндө сүйлөп бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

2 «ЖАЙ МЕЗГИЛИ — СОНУН МЕЗГИЛ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

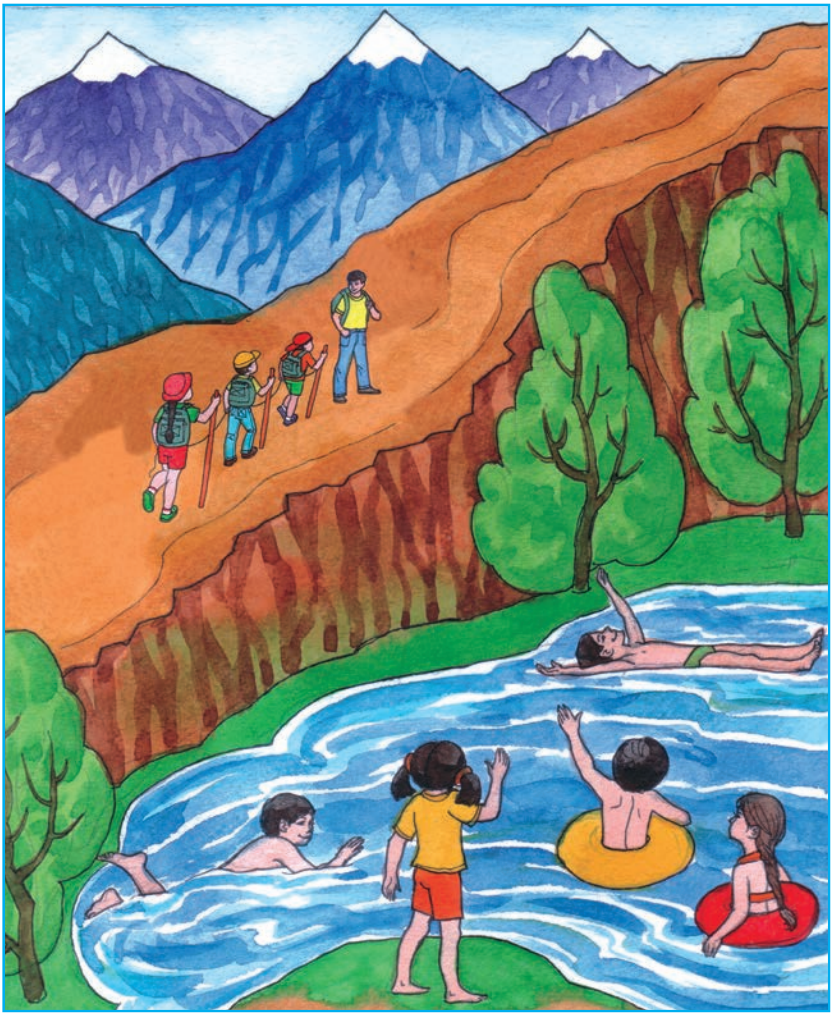

1. Сүрөттүн негизинде досторуң жайкы каникулду кандай өткөргөнү жөнүндө айтып бер.
2. Сүрөтчү тоо пейзажын тартууда кайсы түстөрдөн пайдаланган?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Нерселер байкоочудан алыстаган сайын алардын өлчөмдөрү кичирейип көрүнөт, түстөрү болсо күңүрттөнөт.

Тоолуу пейзаж сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

2

Карандаш менен эскизин чийүү.

3

Сүрөттөөнү калемде аягына чыгар.

4

Коюу түстөр менен иштеп чыгуу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жайда көргөн-билгендериңдин негизинде «Жай мезгили — сонун мезгил» деген темада жаратылыш көрүнүшүн чагылдырган сүрөт тарт.

Ш. Гафуров. *Тоолуу көл.*

1. Класста тартылган «Жай мезгили — сонун мезгил» деген темадагы сүрөттү түстүү калемдер менен боё.

2*. «Биздин бак» деген темада сүрөт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

3 АТЛАС КЕЗДЕМЕСИНДЕ ТҮСТӨРДҮН ЧАГЫЛЫШЫ

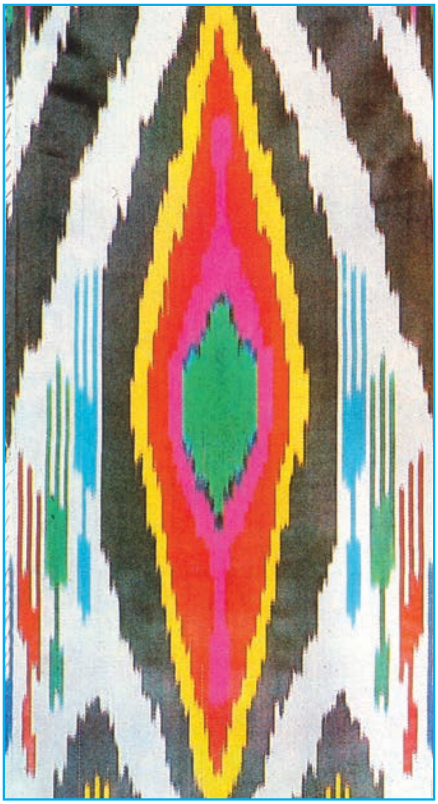

Өзбекстаныбыз өзүнүн атлас кездемелери менен белгилүү. Өзбекстандын атласы түстөрүнүн ар түрдүүлүгү менен өзгөчөлөнүп турат. Аларда түстөрдүн көркөмдүгү чагылдырылган.

1. Жогоруда сүрөттөлгөн атлас кездемелериндеги фигураларга жана түстөрдүн чагылышына көңүл бур.
2. Кездемелерде колдонулган түстөрдүн атын ата.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Түстөрдүн айланасы.

Түстөрдү алуунун эрежеси.

Түстөрдүн айланасында бири-бирине жакын, жанаша турган түстөрдү аралаштырып жаңы түстү алуу керек. Болбосо кандайдыр бир анык түскө ээ болбогон түстөр пайда болот.

Акварель боёк менен иштөө.

Кагазга мурдагысы кургабастан туруп сүртүлгөн боёк өз ара аралашып кетет.

Биринчиси кургагандан кийин сүртүлгөн экинчи боёк өз ара аралашпайт.

Боёкко канчалык көп суу аралаштырылса, ал ошончолук ачык түскө кирет.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Гуаштын акварелден айырмасы.

Акварелде иштелген сүрөт.

Гуашта иштелген сүрөт.

Гуаштын акварелден айырмасы: гуашь боёгу биринин үстүнө экинчиси сүртүлгөндө анын астындагы боёктун түсү көрүнбөйт. Гуашь боёгу акварелге караганда коюураак иштетилет.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Түстөр боюнча көнүгүү.

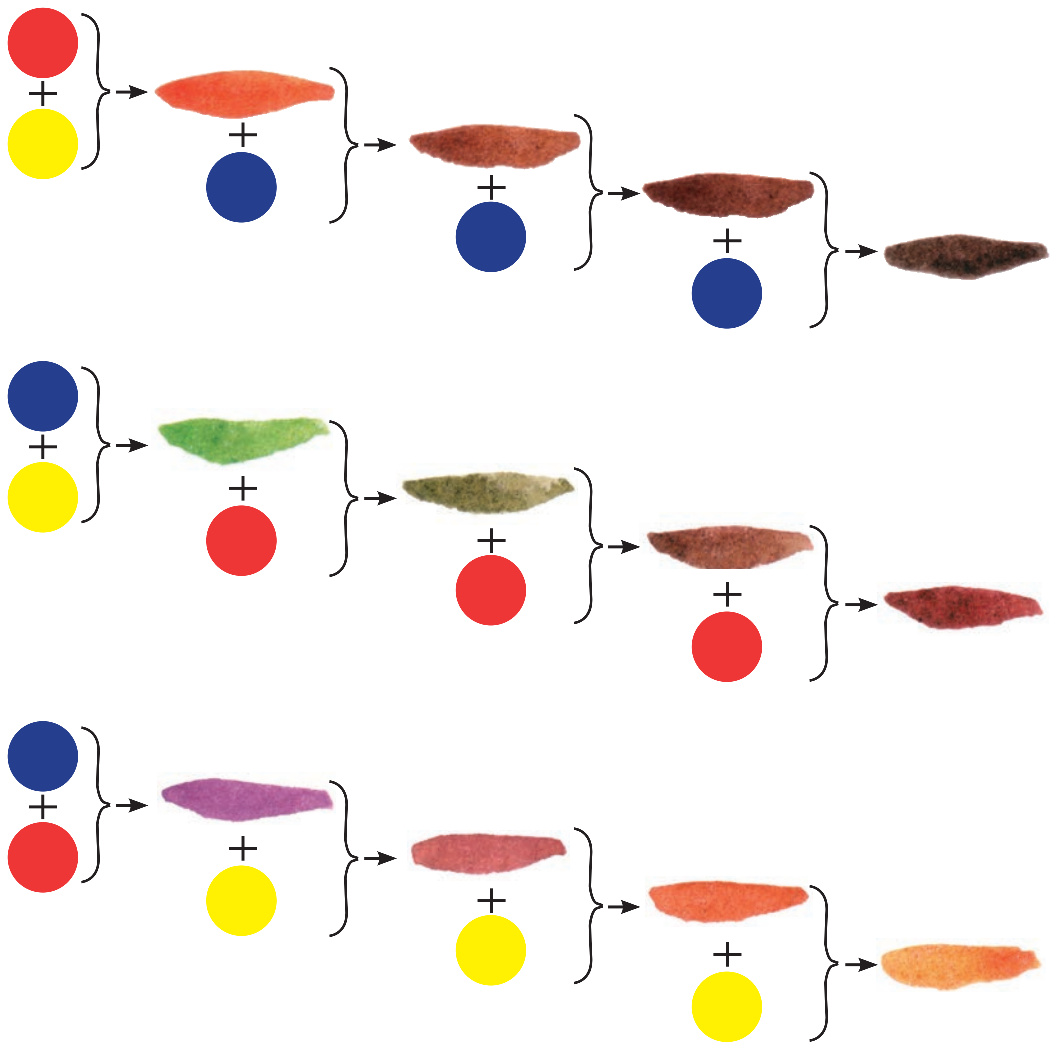

Жогорудагы көрсөтмөлөрдүн негизинде түрдүү түстөрдү ал.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Атлас үчүн оймо-чийме иштөөнүн баскычтары.

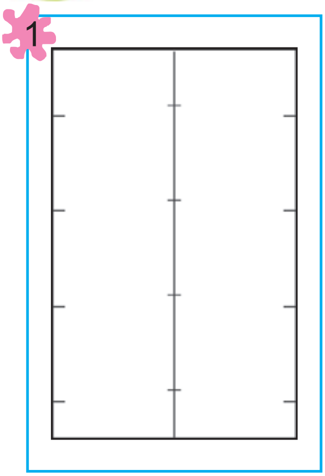

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

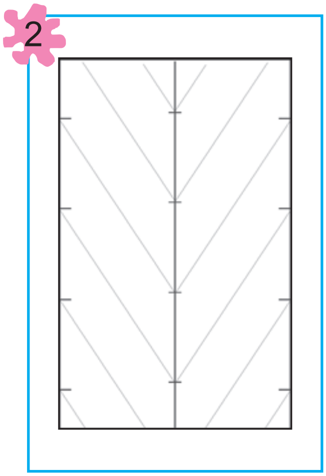

Карандаш менен эскизин чийүү.

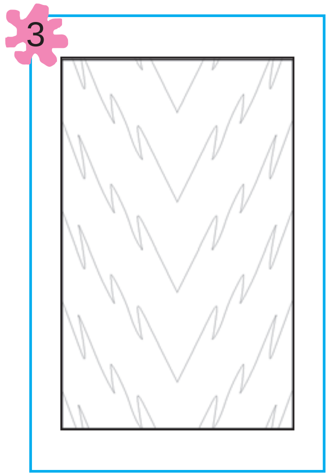

Сүрөттү калемде бүтүрүү.

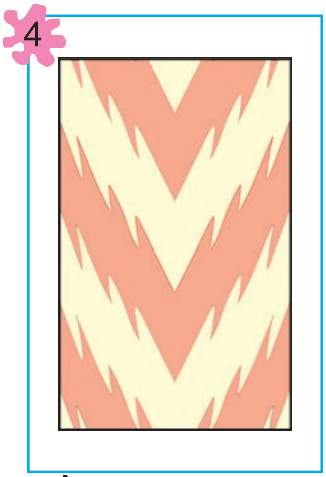

Ачык түстөрдө боёо.

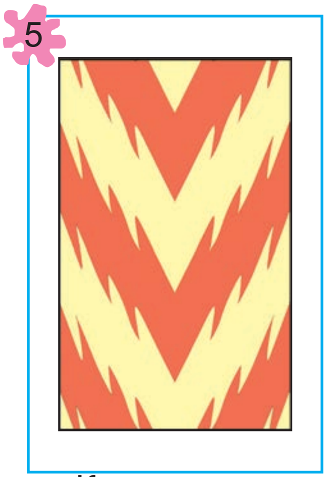

Кочкулураак түстөрдө боёо.

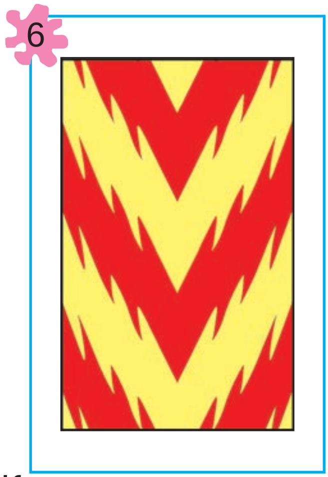

Кочкул түстөр менен иштеп чыгуу.

Жогорудагы усулдун негизинде атлас үчүн оймо-чийме (орнамент) тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

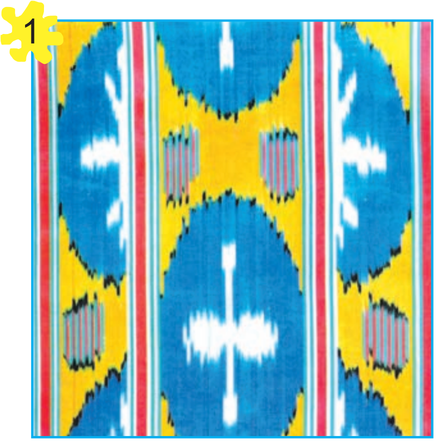

«Тумар»
ханатласы.

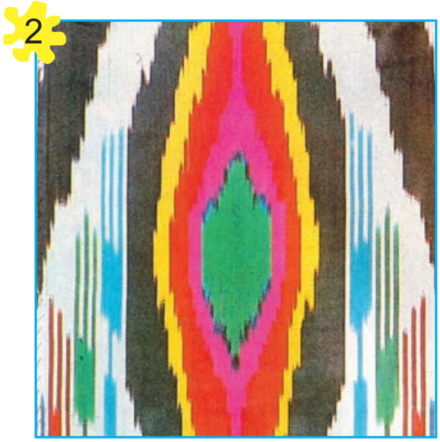

«Намазшам гүлдүү»
ханатласы.

«Чакырым табдылы»
ханатласы.

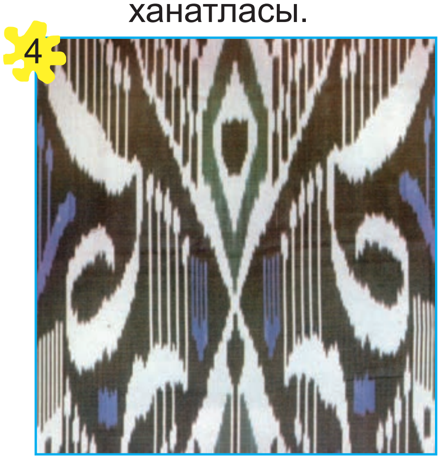

«Кара карга»
ханатласы.

1. Жогорудагы ханатластардан кайсы бири сага жагат?
2. Ханатластарда кандай түстөр иштетилген?

1. Класста иштелген атлас оймо-чиймесин аягына чыгар.
2*. Башка түрдөгү атлас үчүн оймо-чийме тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

4 ЖОЛ СЫМАЛ ОЙМО-ЧИЙМЕ ИШТӨӨ

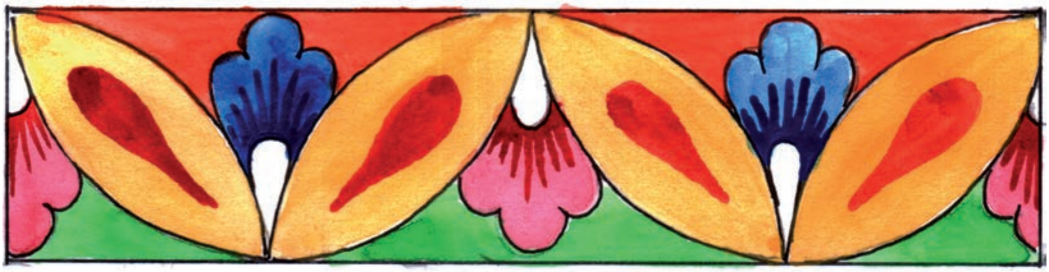

1. Ар бир оймо-чиймеде иштетилген жасалга гүлдөрдү көрсөт.
2. Оймо-чийменин негизиндеги жана жасалга гүлдөрдөгү түстөрдү өз ара салыштыр.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Контрасттуу түстөр — өз ара карама-каршы түстөр.

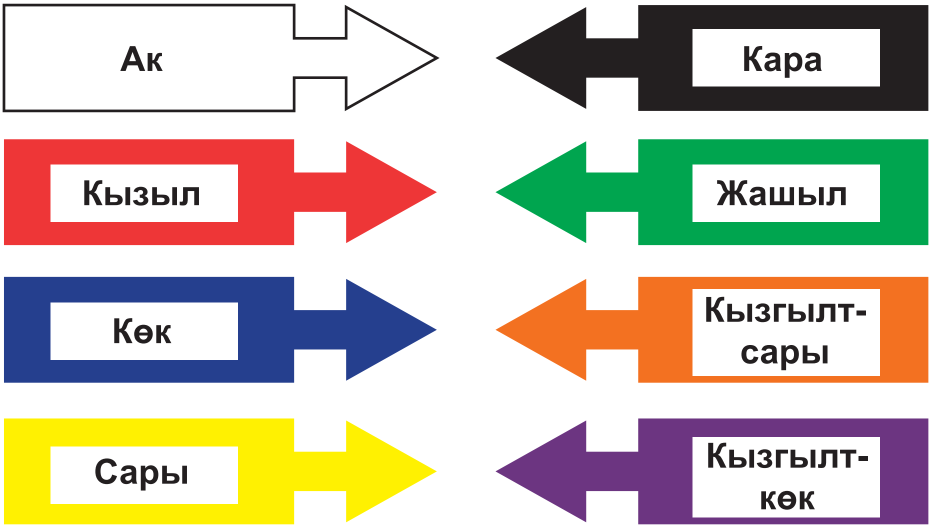

Бул түстөр жанаша иштетилгенде бири-бирин ачык-айкын көрсөтөт.

Көпөлөктүн канатындагы контрасттуу түстөрдүн жуптарын аныкта.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

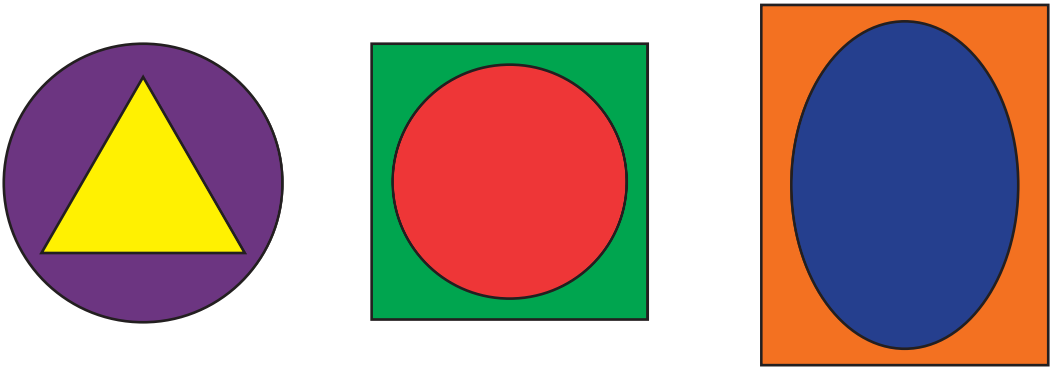

Контрасттуу түстөрдүн бири экинчисинин негизинде (фонунда) ачык-айкын көрүнүшүнө көңүл бөл.

Оймо-чиймени иштегенде анын негизи менен жасалгаларынын гүлдөрү контрасттуу түстөрдө боёлот.

Ак, боз жана **кара** түстөр — **ахроматикалык** түстөр деп аталат. Калган түстөр болсо **хроматикалык** түстөрдү түзөт.

Ахроматикалык түстөр негизги түстөрдү ачык-айкын көрсөтөт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

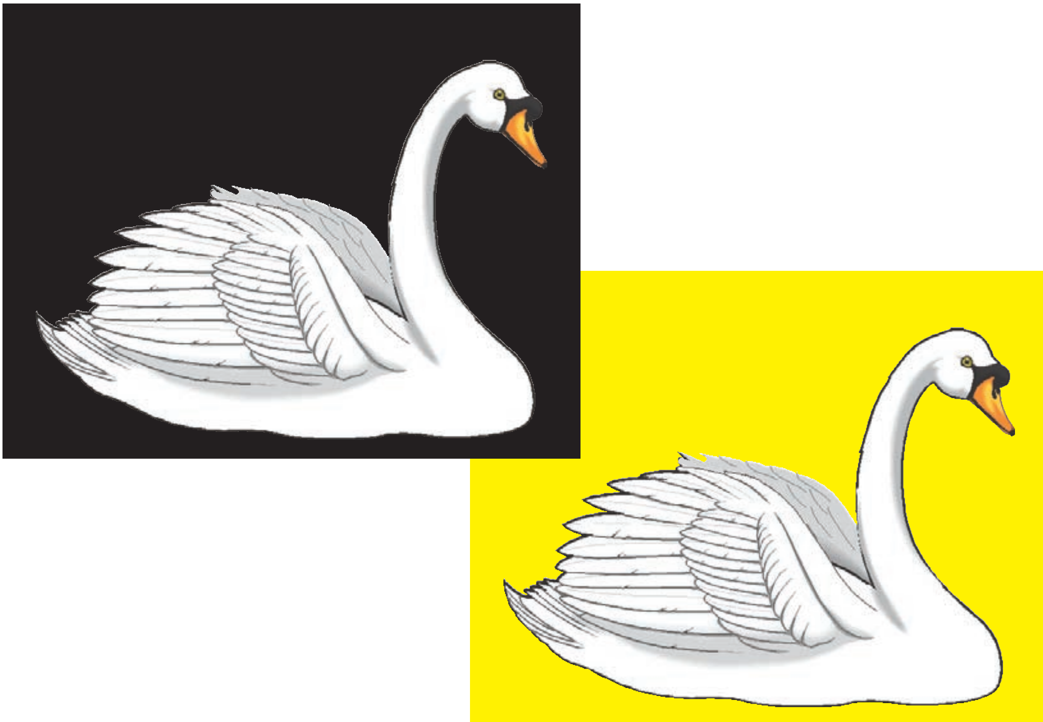

Ак куу кара негизде дагы да агыраак болуп көрүнөт. Сары түстүн негизинде болсо анчалык ак болуп көрүнбөйт.

Жол сымал оймо-чиймелер.

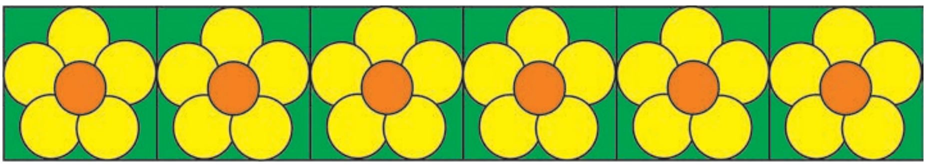

Бир жасалга гүлдүү (ромашка).

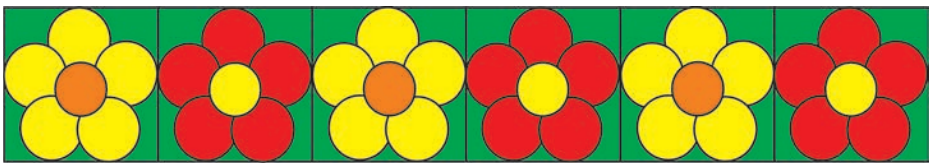

Эки түрдүү түстөгү бир жасалга гүлдүү (ромашка).

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

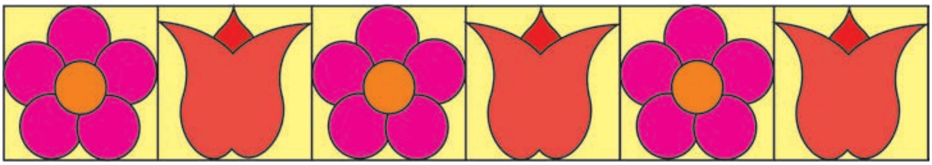

Эки жасалга гүлдүү.

Ритм — оймодо жасалга гүлдөрүнүн кайталанып же болбосо оошуп келиши.

Эки гүлдүү жол сымал оймо-чийме тарт.

1. Төмөндөгү жол сымал оймо-чиймелерде кайсы жасалга гүлдөрүнөн кандай тартипте пайдаланылган?

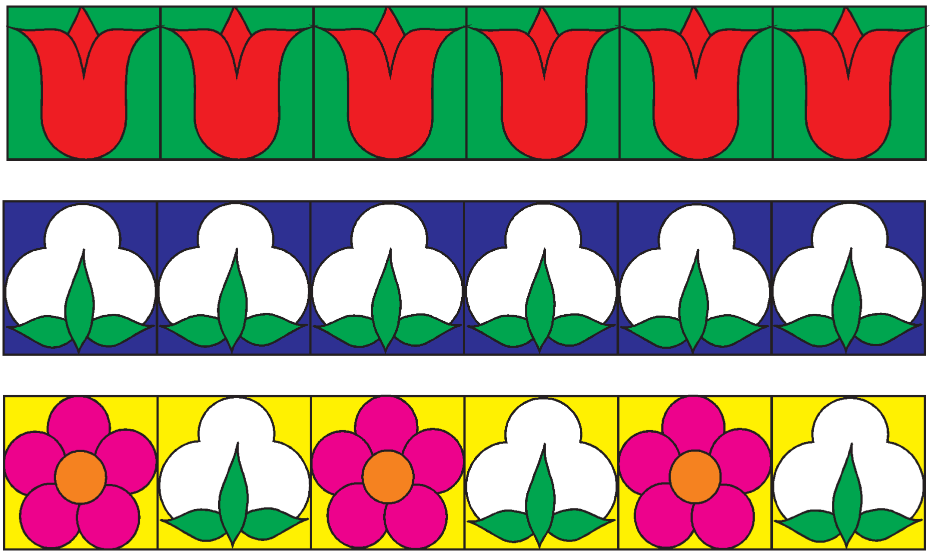

2. Оймо-чийменин негизи жана жасалга гүлү кандай түстөргө боёлгону оң?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

3. Контрасттуу түстөрдү жуп-жубу менен санап бер.

4. Жалбырактын сүрөтүн тартуу үчүн кандай түстөгү негиз (фон) тандалганы оң?

5. Белгисиз түстөрдү тап.

1) сары + көк = ? ________

2) кызыл + ? ________ = кызгылт-сары

3) ? ________ + көк = кызгылт-көк

6. Төмөндөгү буюмдарды кооздоодо кандай оймолордон пайдаланылган?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Эки жасалга гүлдүү оймо-чиймени акварелде контрасттуу түстөргө боё.
2*. Эки жасалга гүлдүү жана түстөрү оошуп келген оймо-чиймени иште.

Уста Якубжан Рауфов
(1888 — 1974)

Якубжан Рауфов — оймо-чийме боюнча уста, Өзбекстан эл сүрөтчүсү. Оймо-чиймечилик өнөрүн атасы уста Рауф Каландан үйрөнгөн. Уста Якубжан Рауфов Республикабыздын шаарларындагы бир топ коомдук имараттарды кооздоого башчылык кылган.

Уста иштеген оймо-чийме.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

5 МӨМӨЛӨРДҮН СҮРӨТҮН ТАРТУУ

Өлкөбүздө алтын күз өз себин жайган. Бактарда алма, анар, алмурут, шабдалы, жүзүм, анжирлер, эгинзарларда дарбыз жана коондор бышкан.

Күзүндөгү эң сонун майрамдарыбыздан бири — «Түшүм майрамы» болуп эсептелет.

Түшүм майрамы жөнүндө айтып бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Анардын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

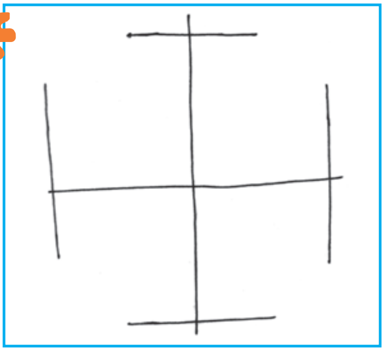

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

2

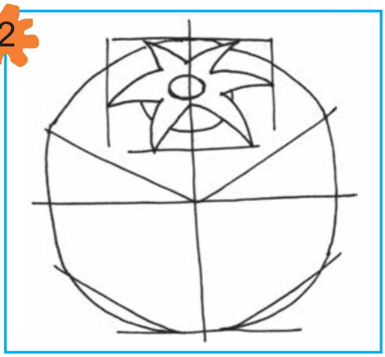

Карандаш менен эскизин чийүү.

3

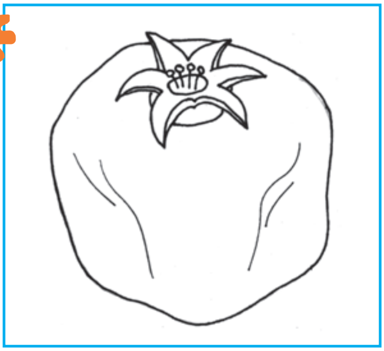

Сүрөттү калемде бүтүрүү.

4

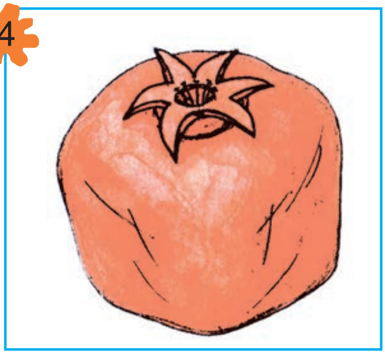

Ачык түстөрдө боёо.

5

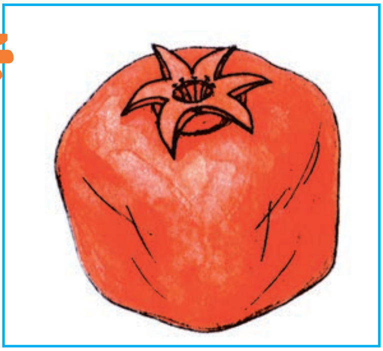

Кочкулураак түстөрдө боёо.

6

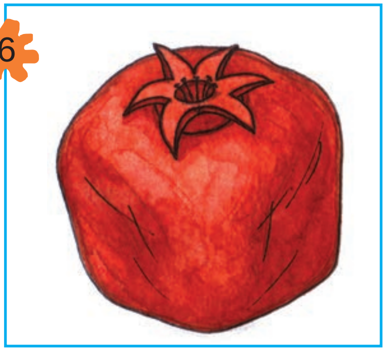

Кочкул түстөр менен иштеп чыгуу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Алманын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

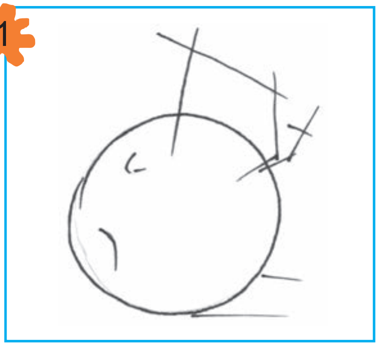

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

2

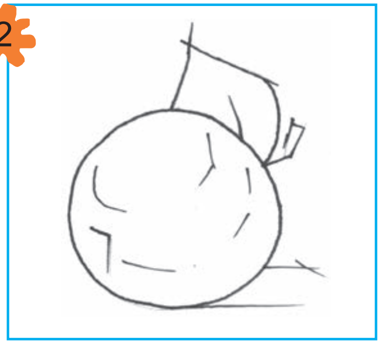

Карандаш менен эскизин чийүү.

3

Сүрөттү калемде бүтүрүү.

4

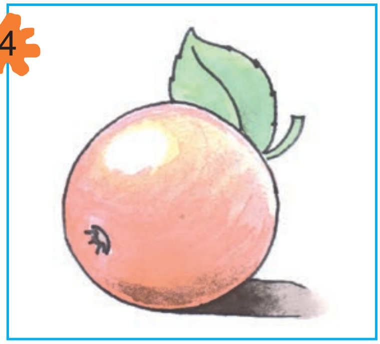

Ачык түстөрдө боёо.

5

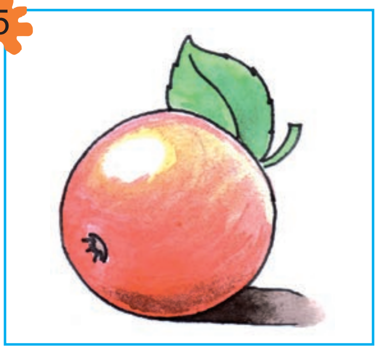

Кочкулураак түстөрдө боёо.

6

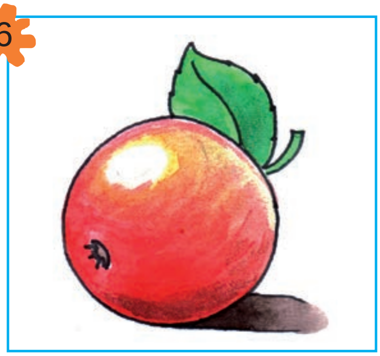

Кочкул түстөр менен иштеп чыгуу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Алма жана анардын натюрмортун тарт.

1. Натурага карап сүрөт тартканда сүрөт кагаздын бетине кандай жайгаштырылышы керек?
2. Натюрморт иштегенде дагы эмнелерге көңүл буруу керек?

1. Класста башталган натюрмортту аягына чыгар.
2*. «Мөмөлөр» натюрмортун тарт.

В. И. Уфимцев. *Баклажандар.*

Уфимцев Виктор Иванович (1899 – 1964) — Өзбекстан эл сүрөтчүсү. Ал өзүнүн «Көгүш рюмкалуу натюрморт», «Талаа гүлдөрү», «Баклажандар» сыяктуу натюрморттору менен белгилүү.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

6 СКУЛЬПТУРА

Скульптор Илхам жана Камал Жаббаровдор. Амир Темур.

1. Улуу бабабыз жаангер Амир Темур жөнүндө эмнелерди билесиң?
2. Жогорудагы фотосүрөттө берилген Амир Темурдун айкели жөнүндө айтып бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Илхам Жаббаров — скульптор, Өзбекстанда эмгек сиңирген көркөм өнөр ишмери, Өзбекстан Көркөм Академиясынын академиги.

Ал Амир Темур, Ал-Ферганий, Жалалиддин Мангуберди, «Эне» сыяктуу айкелдердин автору.

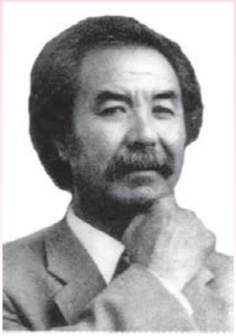

Илхам Жаббаров
(1945-жылда туулган)

Ал-Ферганийдин Ферганадагы колодон иштелген айкели.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Айкелдер иштелүү стилине карата 2 түргө бөлүнөт: ар тараптан айланып көрүүгө ылайыкташкан жана тегиз жайга бөрттүрүп (дөмпөйтүп) иштелген айкелдер.

Рельефтүү айкел — тегиз бетке (дубалга) бөрттүрүп (дөмпөйтүп) иштелген айкел.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Рельефтүү айкел жасоонун баскычтары.

1

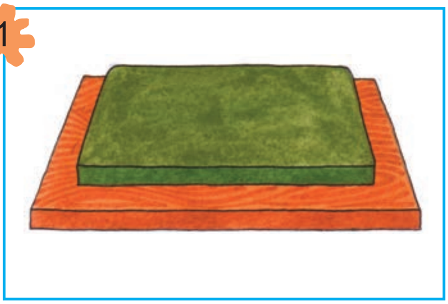

Пластилинди (ылайды) тактайга кандайдыр бир белгилүү калыңдыкта тегиз төшөө.

2

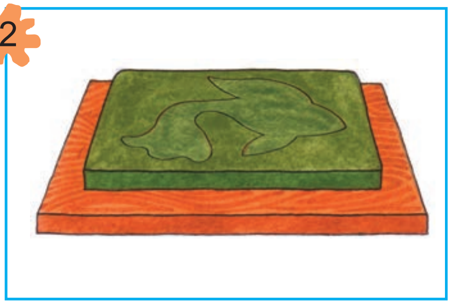

Жасала турган айкелдин формасын чийип алуу.

3

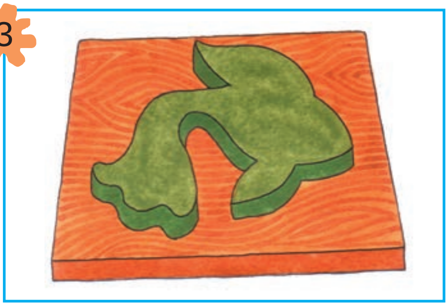

Жасала турган айкелдин формасын кесип алуу.

4

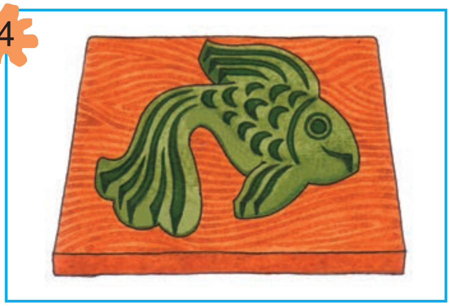

Стектин жардамында формага жыйынтыктоочу иштөө берүү.

Балыктын рельефтүү айкелин жаса.

1. Рельефтүү айкел деп эмнеге айтылат?
2. Рельефтүү айкел жасоонун баскычтарын айтып бер.

1. Балыктын рельефтүү айкелин жасоону аягына чыгар.
2*. «Оюнчук короз» рельефтүү айкелин жаса.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

7 ТӨРТ БУРЧТУУ ОЙМО-ЧИЙМЕ ИШТӨӨ

Сайма саюу

Сайма саюу – өнөрчүлүктүн байыркы түрлөрүнөн бири. Палак, сузана, чейшеп, кирпеч, зардубал өңдүүлөр сайма буюмдарын кооздоодо төртбурчтук формасындагы оймолордон пайдаланылат. Саймаларда өсүмдүктөр өңдүү сүрөттөр, хан, гулбанд, гүлдестелер көп кездешет. Сайма саюу Республикабыздын Бухара, Самарканд, Нурата, Шахризабз, Ташкент шаарларында кең таралган.

1. Жогорудагы сүрөттө түшүрүлгөн оймо-чиймелин көркөм үлгүсү кандай иштелген?
2. Аны кооздоодо кандай оймо-чийменин түрлөрү жана жасалга гүлдөрүнөн пайдаланылган?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Төрт бурчтуу оймо-чийменин үлгүлөрү.

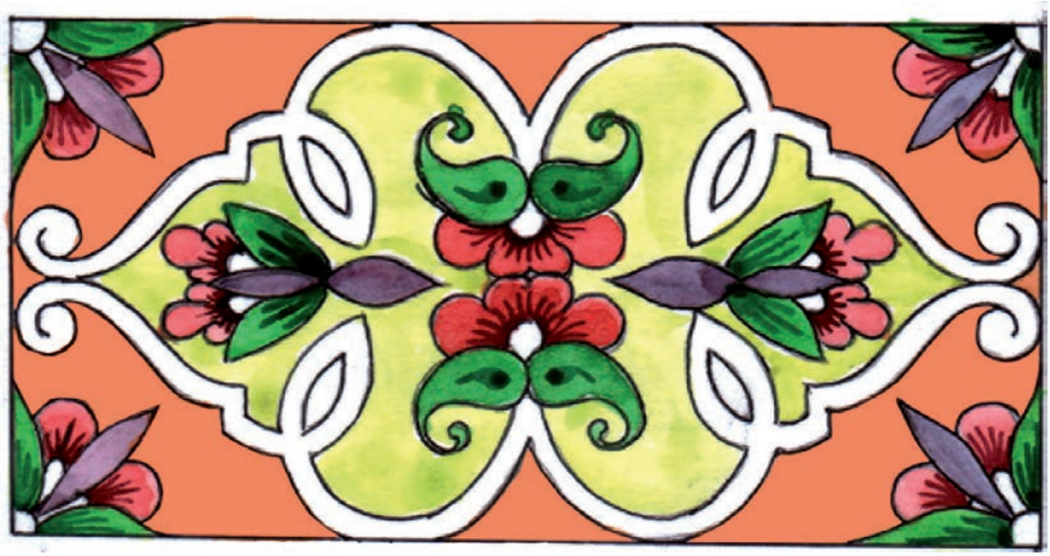

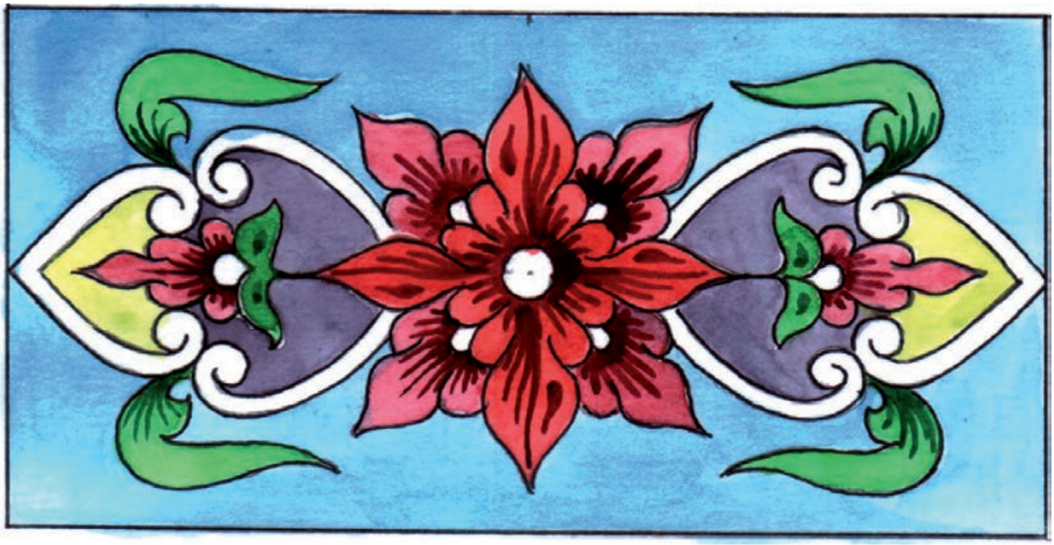

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Оймо-чиймөнин ар түрдүү жасалга гүлдөрү.

Жалбырак

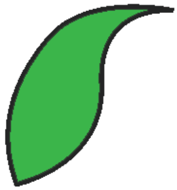

бадам

бофта

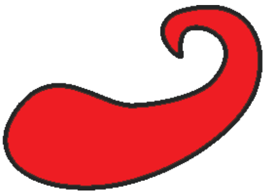

калемпир

маргула

үч жалбырак

көп жалбырак

жоогазын

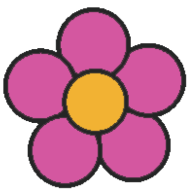

ромашка

пахтагүл

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жөнөкөй төрт бурчтуу оймо-чиймелердин үлгүлөрү.

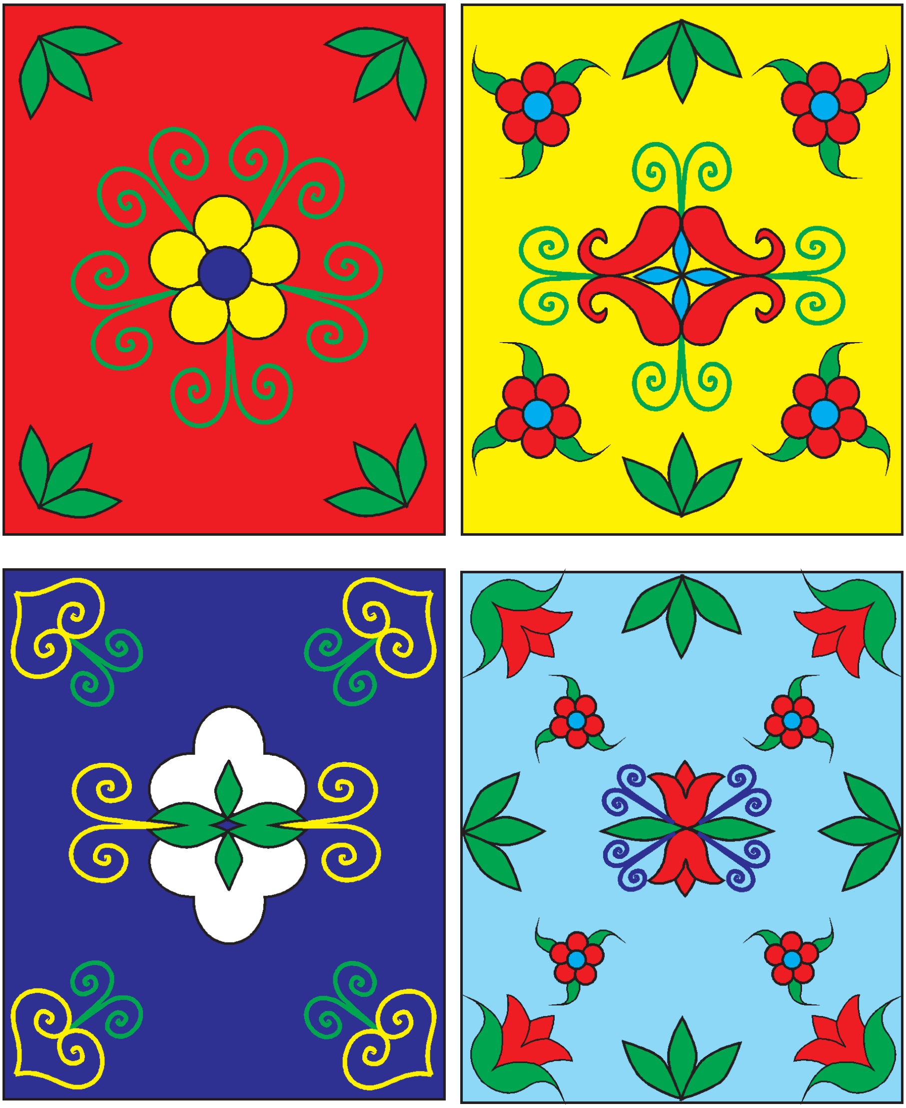

Жогорудагы оймо-чиймелерде кандай жасалга гүлдөрүнөн пайдаланылган?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Төрт бурчтуу оймо-чиймени долбоору (чертёжу).

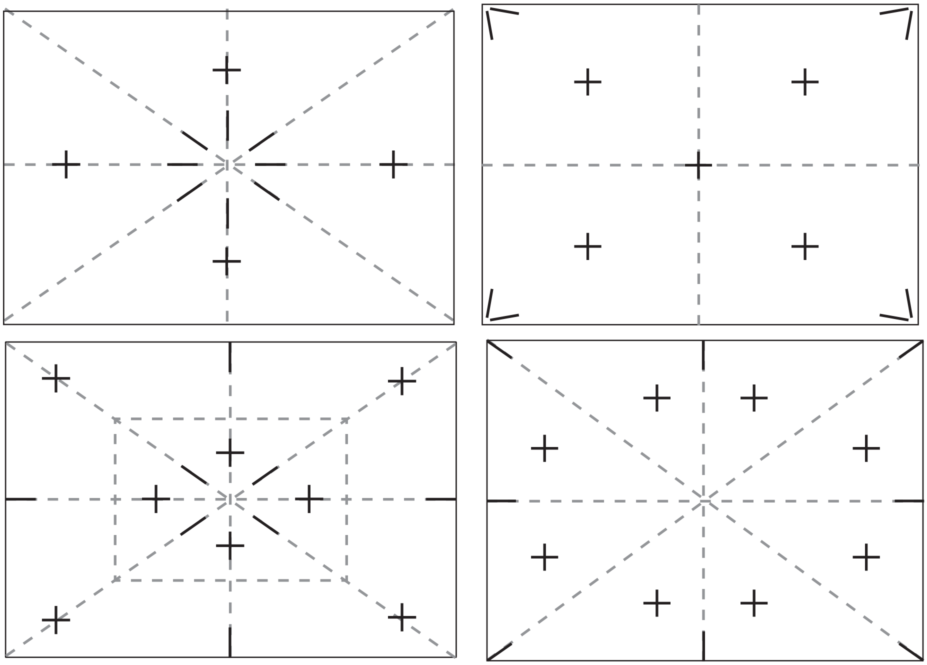

1. Сары түстүү кагаздын барагын 8 бүктөп, ромашка оймо-чийме жасалга гүлүн чийип ал.
2. Бүктөлгөн кагазды чийилген гүл боюнча кырк. Натыйжада 8 ромашка пайда болот.
3. Ушуга окшош жашыл түстүү кагаздан 8 жасалга жалбырак кыркып ал.
4. Жогоруда берилген оймо-чиймени бирин танда. Кыркып алынган жасалга гүлдөрүн кызыл түстүү кагаздын үстүнө жайгаштырып, төрт бурчтуу оймо-чийме иште.

Эскертүү. «+» белги менен ромашканын, «—» менен «жалбырак»тын орду белгиленген.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

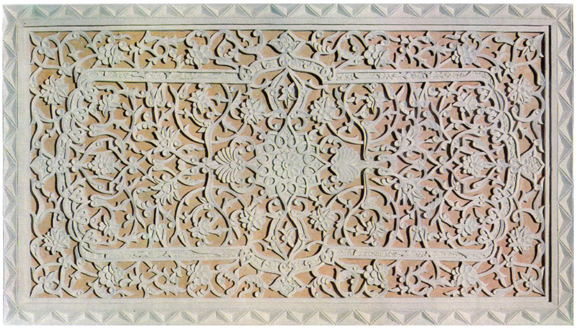

1. Жогорудагы буюмдарда кандай жасалга гүлдөрү иштетилген?
2. Аларда жол сымал оймо-чиймелер да иштетилгенби?

1. Класста иштеле баштаган төрт бурчтуу оймо-чиймени аягына чыгар.
2*. Жол сымал жана төрт бурчтуу оймо-чиймелердин негизинде жоолук үчүн оймо-чийме даярда.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

8 "ТООДО КҮЗ" ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

Т. Абдурахманов. *Күз.*

1. Т. Абдурахмоновдун "Күз" аттуу чыгармасына мыктылап байкоо жүргүз. Анда эмнелер сүрөттөлгөн?
2. «Тоодо күз» темасында аңгеме түз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Түстүү сүрөт композициясы негизги жана жардамчы элементтерден (бөлүктөрдөн) турат.

Негизги элемент, адатта, ортодо сүрөттөлөт. Калган жардамчы элементтер негизги элементтин тегерегинде жайгаштырылат.

Бул жерде негизги элемент — күн карама, ал эми жардамчы элементтер — бал аарылар. Эгерде күн карама алып ташталса, композиция өз мазмунун жоготот.

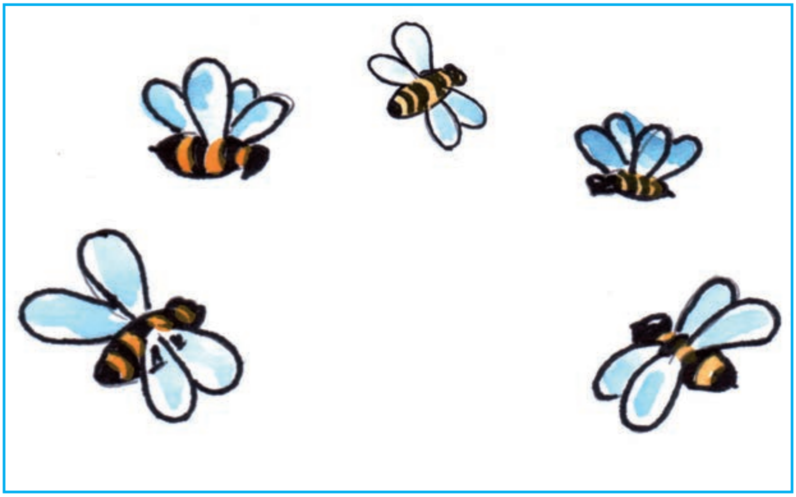

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

«Тоодо күз» темасында сүрөт тартуунун баскычтары

1

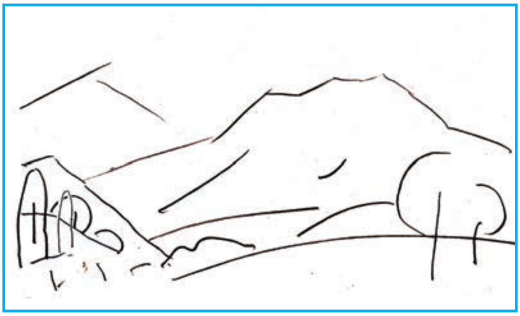

Сүрөттү кагазга жайлаштыр.

2

Карандаш менен эскизин чийүү.

3

Ачык түстөрдө тарт.

4

Тоолордо сүрөт тартуу.

1. Берилген сүрөтчүнүн чыгармасы жана «Тоодо күз» темасындагы сүрөт тартуу баскычтары негизинде сүрөт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Күз мезгили, адатта, кайсы түстөр менен сүрөттөлөт? Төмөнкү сүрөттөрдүн кайсы биринде күз мезгили сүрөттөлгөн?
2. Композициянын кандай элементтери бар? 3-сүрөттөгү негизги жана жардамчы элементтерди аныкта.

1

2

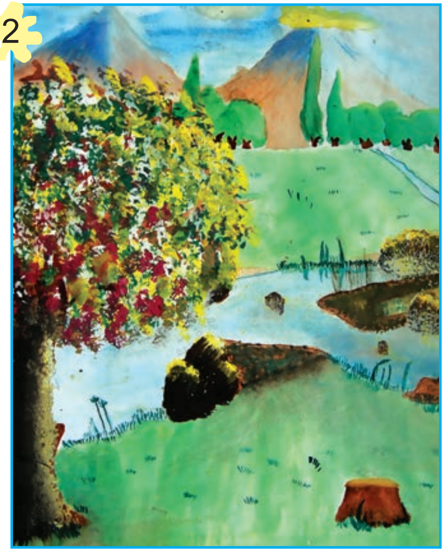

3

4

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Класста иштелген «Тоодо күз» темасындагы сүрөттү аягына чыгар.
2*. «Күз» деп аталган сүрөт тарт.

Инагамов Закир (1919 – 1996) — Өзбекстан эл сүрөтчүсү. Анын чыгармалары каармандарынын элестери жандуу туюнтулушу менен көңүлдү өзүнө тартат. Инагамовдун белгилүү чыгармалары: «Энелик», «Күз», «Талаада эртең мененки тамак», «Кырманда», «Маш буурчак түшүмү», «Арал» жана башкалар.

З. Инагамов. *Чайга.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

9 АРАЛЫК КӨЗӨМӨЛ САБАГЫ

I. Тест суроолору:

1. Негизги түстөр кайсы катарда берилген?

А

Б

В

Г

2. Кайсы оймо-чиймени эки жасалга гүлү бар?

А 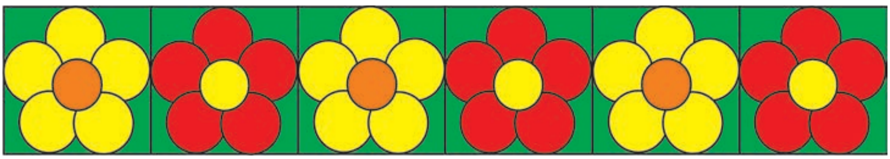

Б 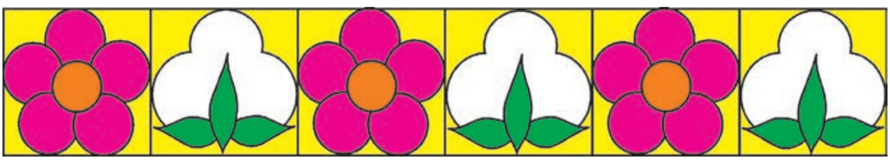

В 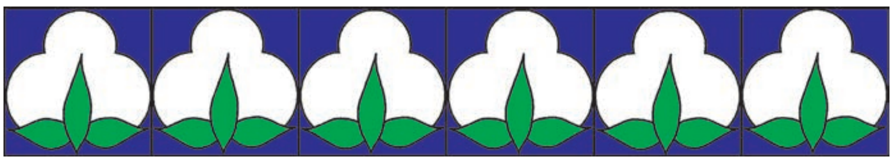

Г 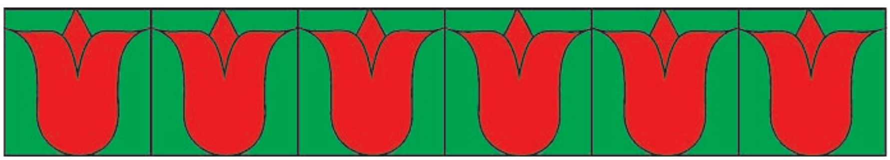

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

3. Кайсы түстөрдүн жуптугу контрасттуу эмес?

А 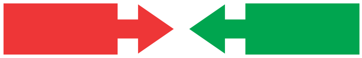

Б 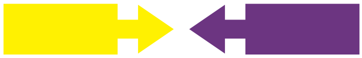

В 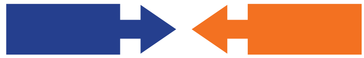

Г 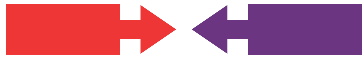

4. Кайсы оймо-чиймenin негизи (фону) жана жасалга гүлүнүн түсү туура тандалбаган?

А 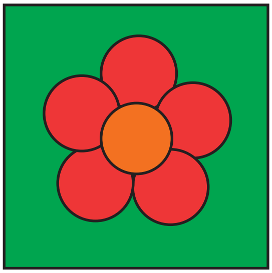

Б 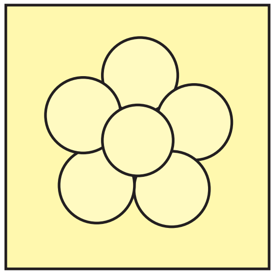

В 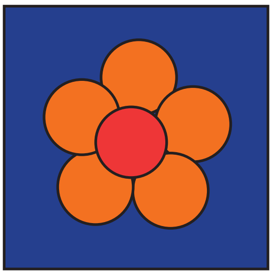

Г 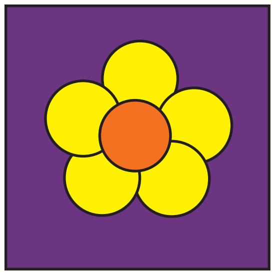

5. Кайсы сүрөттө рельефтүү айкел сүрөттөлгөн?

А

Б

В

Г

II. Тапшырма.

«Пахта талаасында» деп аталган сүрөтүндүн негизинде аңгеме куруп бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

II ЧЕЙРЕК

Бул чейректе сен:

- кыш пейзаждарын тартууну;
- апликациялар иштөөнү;
- айкелдер композициясын түзүүнү жана иллюстрацияларды иштөөнү үйрөнөсүң.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

10 ТАБИЙГЫЙ МАТЕРИАЛДАРДАН ЖАНЫБАРЛАРДЫН СҮРӨТҮН ТАРТУУ (АППЛИКАЦИЯ)

Табийгый материалдар

1. Аппликация үчүн бир гана төгүлгөн жалбырактар пайдаланылат.
2. Аларды чаңдары тазаланылат.
3. Жалбырактар эски газеталар топтому ортосуна коюп бастырылат жана кургатылып алынат.
4. Мындай жалбырактар өтө тез сынгандыктан, аларды этияттык менен пайдалануу керек.
5. Уруктар муздак сууда жуулуп жана кургатып алынат.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Аппликация — ар түрдүү түстөгү кагаз жана кездеме бөлүктөрүн кагазга чаптоо жолу менен алынган сүрөт.

Аппликация жасоо үчүн зарыл болгон буюмдар.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Көпөлөк аппликациясын жасоо баскычтары.

Көпөлөктөрдө эки жуп канат болот. Алар бири-бирине абдан окшойт. Денеси назик жана узунураак, муруттары абдан назик, көздөрү болсо кичинекей болот.

Эки эң сулуу бир түрдүү жалбырактар канаттары үчүн тандалат.

Астыңкы канаттары үчүн кичигирээк жалбырактар тандалат.

Денеси үчүн назик узун жалбырак туура келет.

Көздөрү үчүн эки бирдей урук тандалат. Муруттары үчүн жалбырак бөлүкчөлөрүнөн пайдаланылат.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

5

Бардык жалбырактар негизинен көпөлөк формасында жайлаштырылат.

6

Ар бир бөлүк желим менен чапталат.

Коён аппликациясын жасоо баскычтары

Коёндун кулактары узун, маңдайы жазы, алдыңкы буттары арткы буттарынан чоңураак болот.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

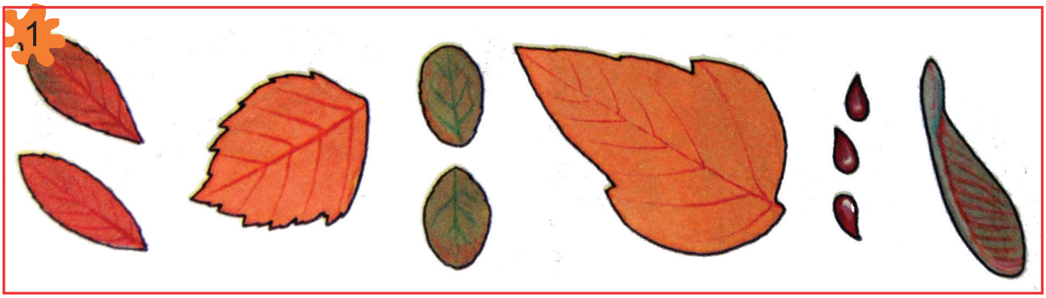

Коёндун кулактары, башы, маңдайы, денеси, буттары үчүн жалбырактар тандалат. Мурун жана көздөрү үчүн уруктардан пайдаланылат.

Бардык дене түзүлүшүн жакындаштырабыз.

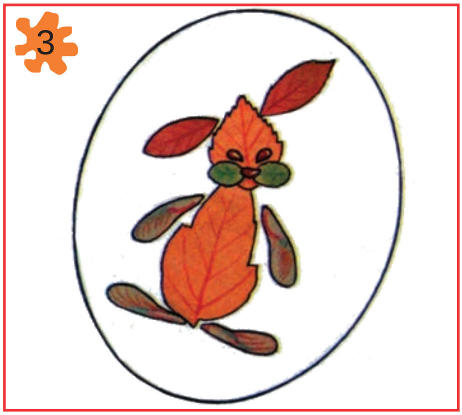

Бардык дене түзүлүшү желим менен чапталат.

Бардык дене бөлүктөрүнү жүзө бетке чапталат.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

5

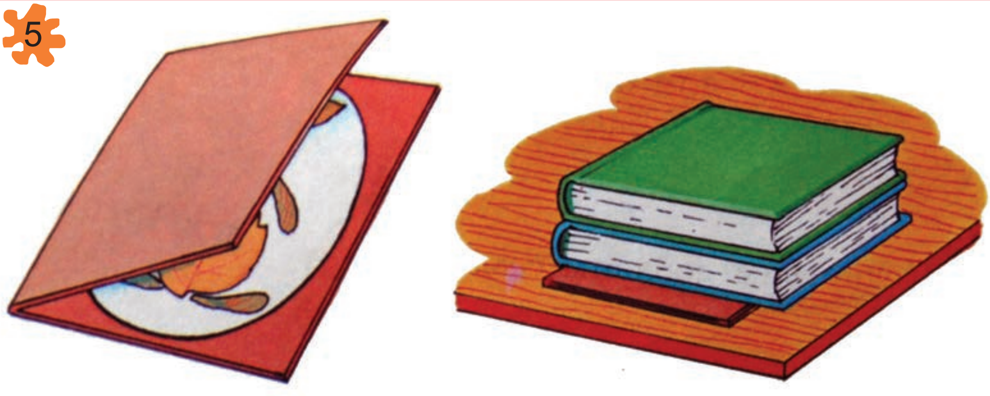

Даяр болгон аппликацияны папкага салып, үстүнөн китеп же башка нерсе менен бастырып коёбуз.

1. Аппликация деген эмне?
2. Аппликация жасоо баскычтарыны айтып бер.

Берилген аппликацияны жаса. Кичигерээк жалбырактар болбосо, чоң жалбырактардан кесип ал. Көздөрү жана муруту үчүн уруктардан пайдалан.

1. Класста иштелип жаткан арстандын аппликациясын аягына чыгар.

2*. Каалаган эки жаныбардын аппликациясын иште.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

11-12 «КЕЧ КҮЗ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТ.

З. Инагамов. Күз

Жогорудагы сүрөттө чагылдырылган күздүн көрүнүшүнө кунт коюп байкоо жүргүз. Сүрөтчү кайсы түстөрдөн пайдаланган?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Дарактарды сүрөттөө баскычтары.

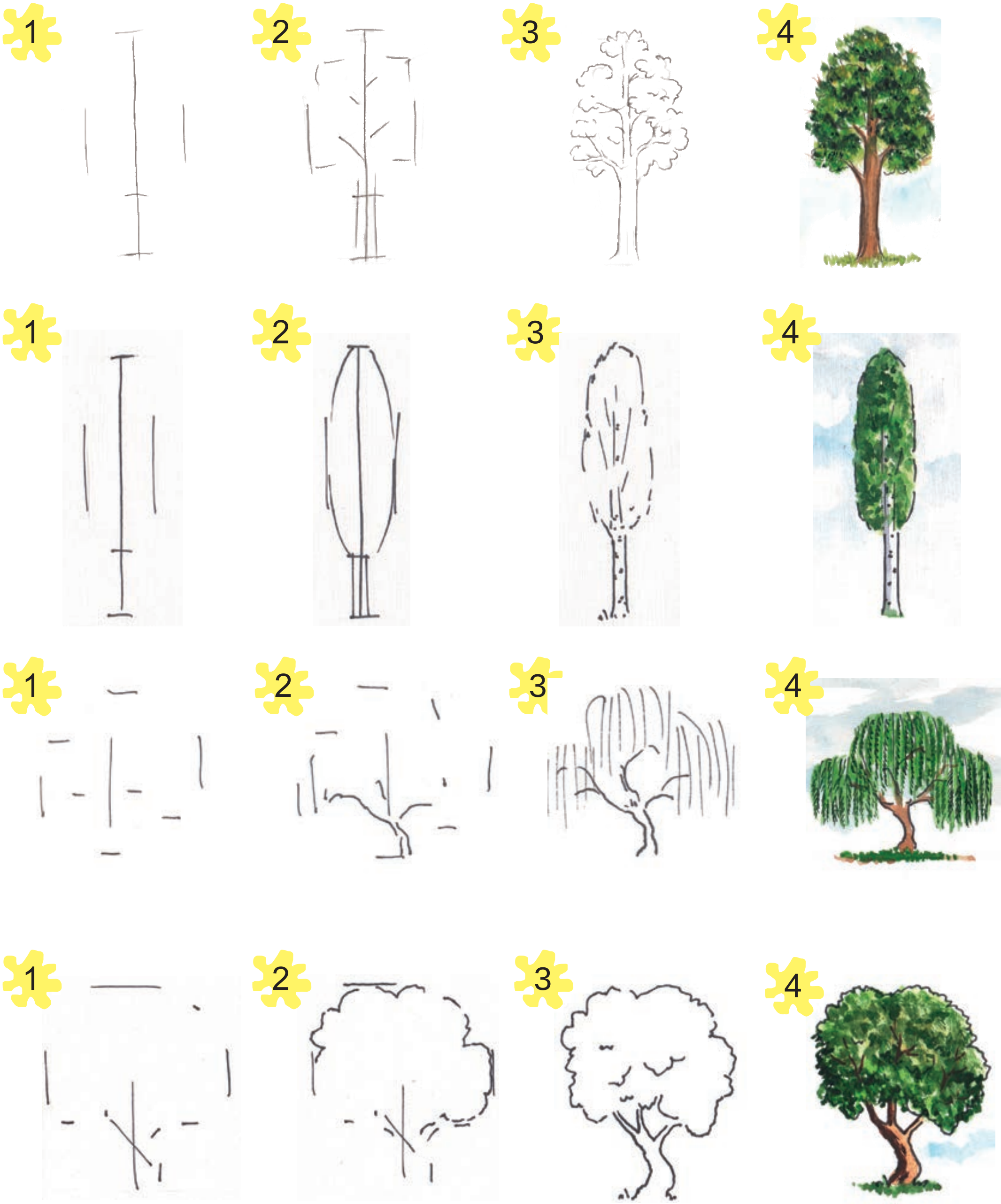

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Кеч күз пейзажын тартуунун баскычтары.

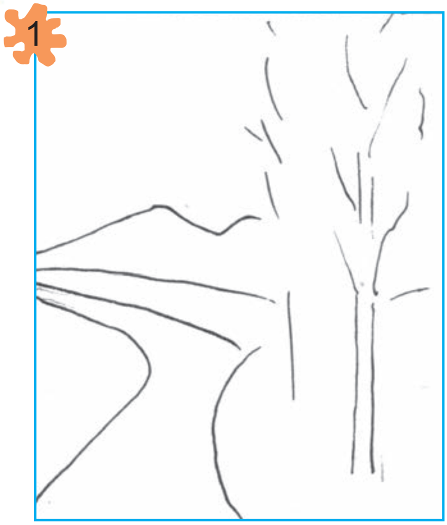

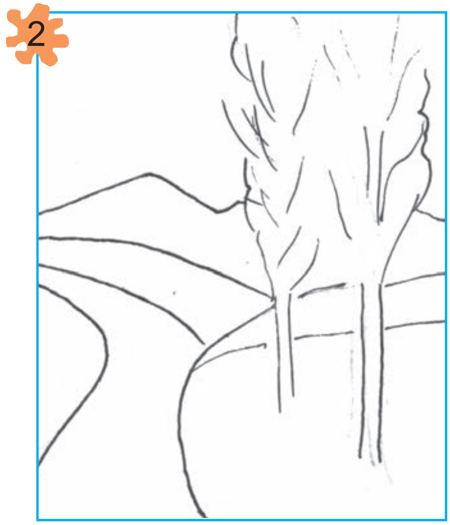

Күзүндө аба-ырайы бат-бат өзгөрүп турат. Өзүңдүн байкоолоруңдун жана түшүнүктөрүңдүн негизинде жаратылыш пейзажын күнөстүү ачык аба, ошондой эле шамалдуу жана булуттуу аба мезгилин тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Сүрөтчү Рахим Ахмедовдун төмөндөгү «Күз табиатынын пейзажы» деген чыгармасын сүрөттөп бер.

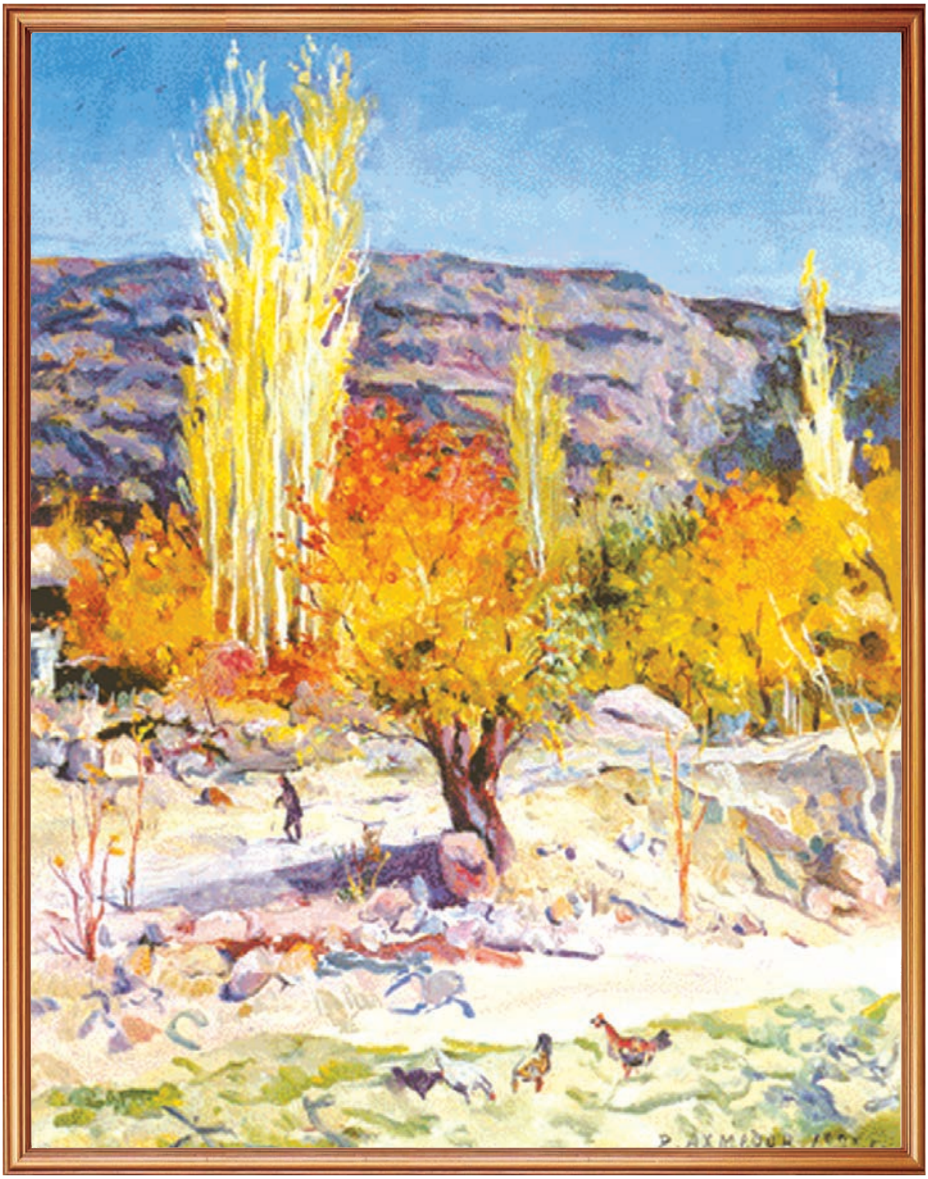

Р. Ахмедов. *Күз табиатынын пейзажы.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

2. Аба-ырайы табиятты сүрөттөөчү түстөргө кандай таасир кылат?
3. Күн жаркырап турган ачык күндө күз пейзажын иштөө үчүн кайсы түстөрдөн пайдаланган болор элең? Бүркөө күндөчү?

1. Класста тартылган «Күз пейзажы» сүрөтүн гуашь, же акварелде боё.
2*. «Жамгырлуу күн» темасында сүрөт тарт.

Н.Г. Карахан. *Күз.*

Карахан Николай Григорьевич (1900–1970)— Өзбекстан эл сүрөтчүсү. Чыгармаларында өзбек элинин турмушун жана эмгегин, ошондой эле табият пейзаждарын түстүү сюжеттерде чагылдырган. Ал пейзаж жанрындагы «Нанай жолу», «Гүлдөгөн өрөөн», «Соңку нур», «Күз» жана башка чыгармалары менен белгилүү.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

13 «ТАШБАКА МЕНЕН ЧАЯН» ТАМСИЛИНИН НЕГИЗИНДЕ СҮРӨТ ТАРТУУ

1. «Ташбака менен чаян» тамсилин окуп чык.
2. Жогорудагы сүрөттө тамсилдин кайсы сюжети сүрөттөлгөн?

«Ташбака менен чаян» тамсили

(Гүлханийдин «Зарбулмасал» чыгармасындагы тамсилдин мазмуну)

Ташбака менен чаян сапарга чыгышат. Жолдо алар чоң дарыяга туш келишет. Ташбака суудан чаянды

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

алып өтүп жакшылык кылайын дейт да чаянды жонуна мингизип алат. Дарыянын ортосуна келгенде чаян тынчсыздана баштайт. Ташбака мунун себебин сураганда, ал найзасын ташбакага сайып, сынап көрмөкчү экендигин айтат. «Чаяндын иши дос болсун, же душман болсун, ага найзасын сайып алуудан турат», — дейт. Ташбака болсо, анда менин да суу үстүндө жүрүшүмдөн пайда жок, менин ишим дарыянын асыл таштарына суктануу, деп дарыянын түбүнө чумуйт.

Ошентип, ташбака таш терүүгө, чаян болсо жан берүүгө кетти. Жакшылыкка — жамандык, деп ушуну айт.

Макал

Жакшыга жанаш, жамандан адаш.

Иллюстрация — тексттин мазмунун толтуруучу, же көргөзмөлүү чагылдыруучу сүрөт.

Ташбаканын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

2

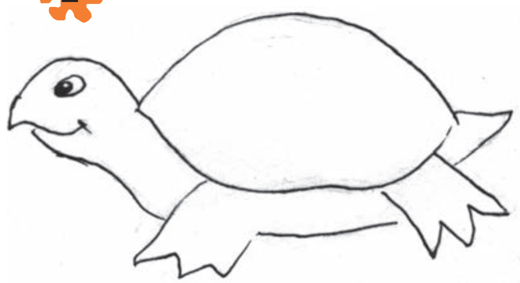

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

3

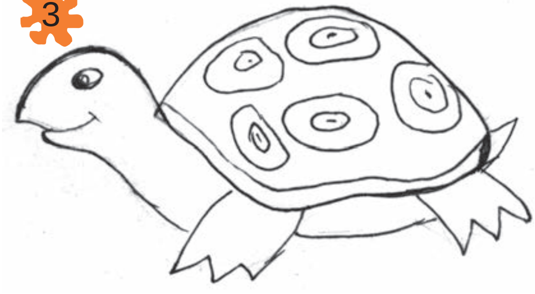

4

Чаяндын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

2

3

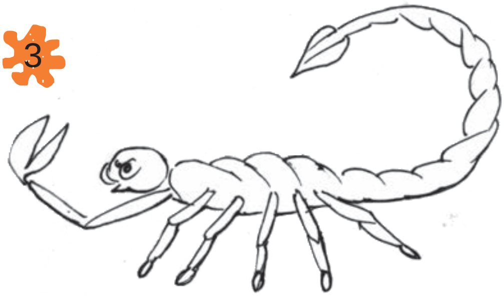

4

«Ташбака менен чаян» тамсилинин негизинде сүрөт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Иллюстрация деген эмне?
2. Окуу китебиңдеги ар түрдүү чыгармаларга иштелген иллюстрацияларды аныкта.

1. «Ташбака менен чаян» тамсилине иштелген иллюстрацияны акварелде боё.
2*. Өзүң сүйгөн жомокко иллюстрация иште.

Камалиддин Бекзад
(1455 — 1536)

Сүрөтчүнүн чыгармаларынан үлгү

Камалиддин Бекзад — Чыгыштын улуу сүрөтчүсү. Ал А. Наваий, Бабыр жана башка акындардын чыгармаларына иллюстрация иштеген. Бекзад «Султан Хусайин сарайында зыяпат», «Доро жана ат багуучулар», «Аалымдардын маеги», «Мечиттеги талаш-тартыш» жана башка чыгармалары менен таанымал.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

14 «НАСРИДДИН АПЕНДИ» ТЕМАСЫНДА АЙКЕЛ ЖАСОО

Бухара шаарындагы Насриддин Апендинин айкели.

Өзбек элдик оозеки чыгармачылыгында уламышка айланган элдин сүйүктүү жана куунак каарманы — Насриддин Апендинин образы маанилүү орунду ээлейт. Ал турмушта жашап өтпөгөн болсо да, элибиз ал жөнүндө сансыз анекдотторду ойлоп тапкандан талыкпайт. Насриддин Апендинин образы көркөм сүрөт өнөрүнө ушул анекдоттор аркылуу кирип келген.

Жогорудагы айкелде Насриддин Апенди кандай сүрөттөлгөн?

Скульптуралык композиция — бул бир теманын негизинде иштелген жана жайгаштырылган айкелдердин тобу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Насриддин Апендинин айкелин жасоонун баскычтары.

1

2

3

4

5

6

Эшектин айкелин жасоонун баскычтары.

1

2

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Насриддин Апенди менен анын эшеги катышуусундагы бир сюжетти көз алдыңа келтир. Сюжеттин негизинде скульптуралык композиция түз жана ага ат кой.

Апенди мерген

Апенди мергенмин деп мактанып жүрчү. Бир күнү падыша аны ууга алып чыкты. Бир жерде оттоп жүргөн кийикке кезигишти. Апенди дароо жаадан ок аткан эле, ката кетти. Апенди кыжалат болуп, падышага карап:

— Бул сиздин ок атышыңыз, — деди.

Апенди дагы ок атты. Ал да ката кетти.

— Бул увазириңиздин ок атышы, — деди.

Үчүнчү жолу ок аткан эле, кийикке тийди.

— Мына бул молдо Насриддиндин ок атуусу, — деди Апенди

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Насириддин Апендинин жоруктары негизинде жасалган айкел.

1. Жогорудагы айкелдин мазмуну жана түзүлүшү жөнүндө сүйлөп бер?
2. Дар оюндарыны көргөнсүңбү? Көргөндөрүң жөнүндө сүйлөп бер?

1. Класста иштеле баштаган скульптуралык композицияны аягына чыгар.
2*. Бир тамсилдин мазмунунан келип чыгып, класста иштелген айкелдерден пайдаланып, жаңы композиция түз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

15 «ДАРБАЗ БАЛА» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ИШТӨӨ

1. Жогорудагы сүрөттө кимдер сүрөттөлгөн?
2. Дар оюндарын көргөнсүңбү? Көргөндөрүң жөнүндө сүйлөп бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Дар оюну

Дарбаздык – бийик дар үстүндө оюн тамаша көрсөтүү өнөрү болуп саналат. Ал байыркы тарыхка ээ. Өзбек дарбаздары 25-30 метр мамыга тартылган аркандын үстүндө узун жыгач менен оюн көрсөтөт. Дарбаздар чуркоо, секирүү, буттарына бычак же патнис байланган абалда, ошондой эле көзүн байлап аркандын үстүндө көнүгүүлөр аткарат.

Дар оюндары жана дар астындагы бийчилердин оюндары, куудулдардын чыгуулары ошондой эле цирк оюн түрлөрүнөн жыгач бут, колго үйрөтүлгөн аюу, жылан, маймыл ойнотуу, ат оюндары менен бирге алып барылат.

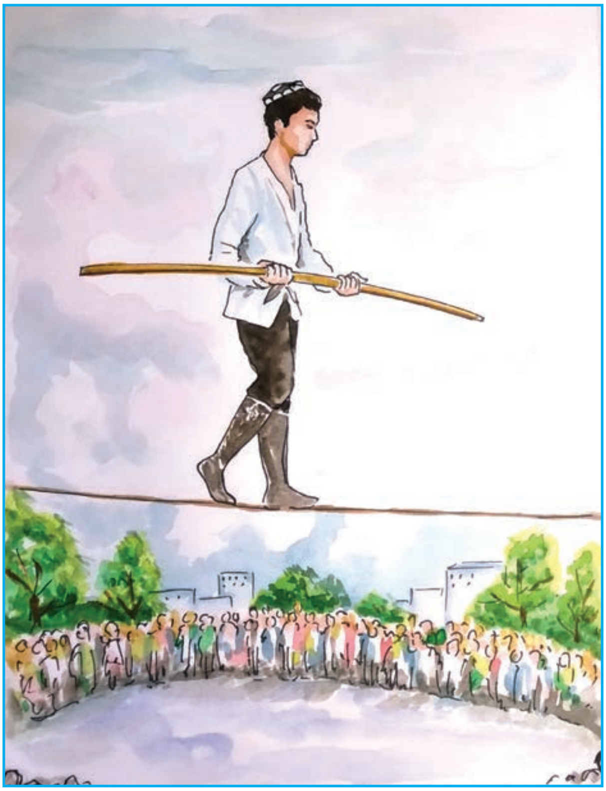

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Дарбаз бала сүрөтүн тартуу баскычтары.

Сүрөттү кагазга жайлаштыруу.

Калемде үстүрттөн тартуу.

Ачык түстөрдө тартуу

Ток түстөрдөн пайдаланып тартуу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

«Дарбаз бала» темасында сүрөт тартуу.

1. Дарбаздык өнөрү жөнүндө дагы эмнелерди билесиң.

1. Класста башталган «Дарбаз бала » темасында сүрөт тартууну аягына чыгар.
2*. «Дарбаз бала » деп аталган айкелдер композициясын тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

16 «ӨЛКӨБҮЗДӨ КЫШ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

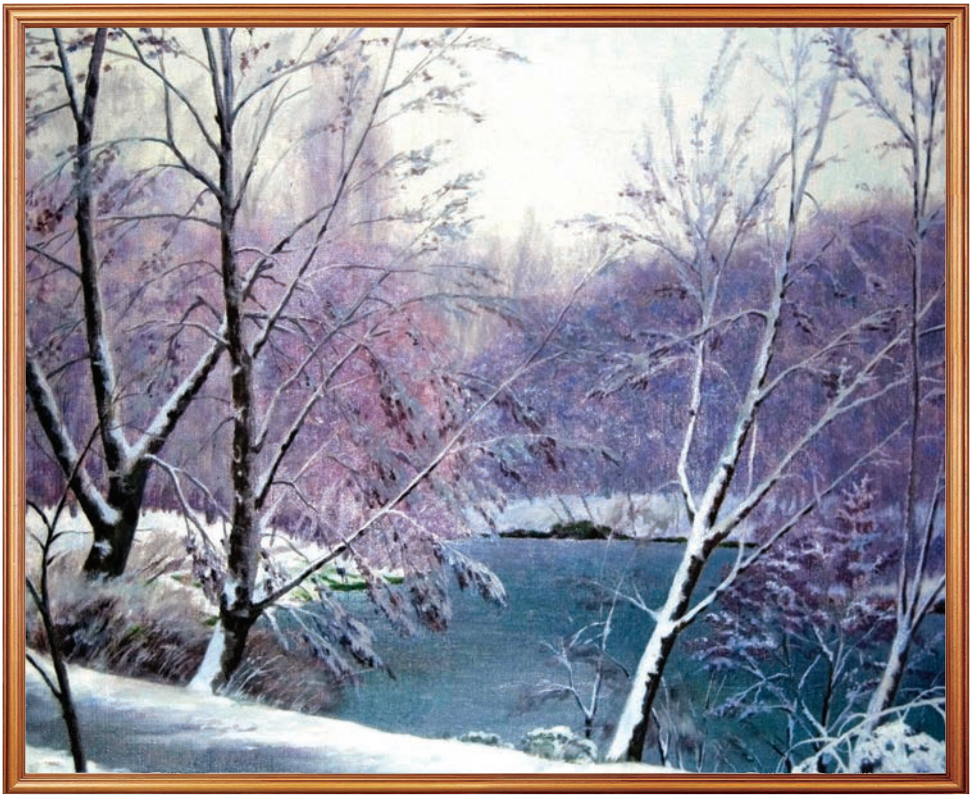

Р. Кудайбергенов. *Кыш пейзажы.*

1. Жогорудагы сүрөттүн жана өз түшүнүктөрүңдүн негизинде кыш мезгили жөнүндө аңгеме баяндап бер.
2. Кыш мезгилинин эң негизги өзгөчөлүктөрүн айтып бер. Алар сүрөттө кандай түстөрдө сүрөттөлгөн?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Өлкөбүздө кыш

Эртең мененки күн өзүнүн алсыз, алтын нурларын чачуууда. Айлана-чөйрө аппак карга бөлөнгөн. Дарактар аппак тон кийген. Үйлөрдүн морусунан түтүн чыгууда. Суук шамал түтүндөрдү алыстарга учуруп кетүүдө. Аяз үйдүн терезелерине оймо-чиймелерди чийген.

«Өлкөбүздө кыш» аңгемесин оку жана анын негизинде кышкы көрүнүштүн эскизин чий.

1

Б. Домашников. *Кыроо.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

2

Х. Розметов. *Кыш.*

3

З. Аскаров. *Хива. Кышкы пейзаж.*

72–73-беттердеги сүрөттөрдүн кайсы бири төмөндөгү ырдын мазмуна ылайык келет?

Келе берсин аппак кар,
Муз тебели, курдаштар.
Аппак кебез — аппак кар,
Ак кар, сенде алтын бар.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Сүрөттү байкап андан ыракаттануу ал.

И. Бахрамов. *Кышкы күн.*

1. Класста тартыла баштаган «Өлкөбүздө кыш» сүрөтүн салкын түстөрдө боё.
2*. Элестетүүңдүн негизинде «Кар жаап жатат» деп аталган сүрөт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

17 АРАЛЫК КӨЗӨМӨЛ САБАГЫ

I. Тест суроолору:

1. Төмөнкү берилген көркөм сүрөт өнөрү чыгармаларынын түрлөрүн аныкта.

А

Б

В

Г 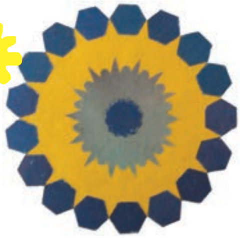

1. Аппликация;
2. Айкелдер композициясы;
3. Пейзаж;
4. Декоративдүү композиция.

2. Кыш пейзажын сүрөттөөдө негизинен кайсы түстөрдөн пайдаланылат?

А Жылуу түстөр. Б Негизги түстөр.

В Салкын түстөр. Г Контрасттуу түстөр.

3. Фантазия деген эмне?

А Ойдон чыгаруу. Б Табиат пейзажы.

В Оймо-чийме. Г Кандайдыр бир чыгармага иштелген сүрөт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

4. Ушул жасалга гүлү кайсы төрт бурчтуу оймо-чиймеге таандык?

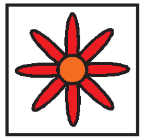

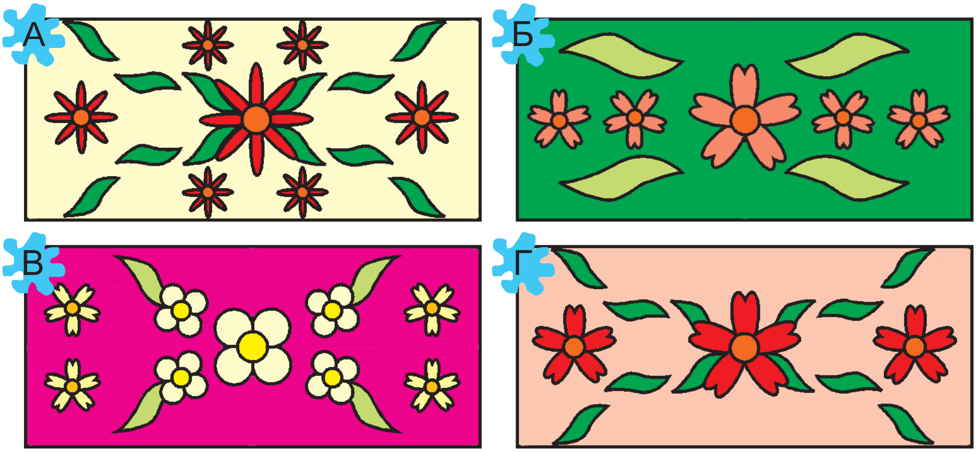

5. Берилген сүрөт көркөм сүрөт өнөрүнүн кайсы түрүнө таандык?

А Иллюстрация. Б Айкел. В Пейзаж. Г Натюрморт.

II. Тапшырма.

«Өлкөбүздө кыш» темасында тарткан сүрөтүңдүн мазмунун айтып бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

III ЧЕЙРЕК

Бул чейректе сен:

- кыш мезгилининдеги балдар оюндарынын өзүнө мүнөздүү жактарын сүрөттөөнү;
- жаз көрүнүшүн жана Нооруз майрамын сүрөттөөнү;
- жомок каармандарын сүрөттөөнү;
- татаалырак натюрморт композициясына чийүүнү үйрөнөсүң.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

18 «КЫШКЫ ОЮНДАР» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

1. Сүрөттө жылдын кайсы мезгили чагылдырылган?
2. Балдар кышкы каникулда кандай оюндарды ойношот?
3. Кыш мезгилин сүрөттөөдө кайсы түстөр көбүрөөк иштетилген?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Кардан киши жасоонун баскычтары.

1

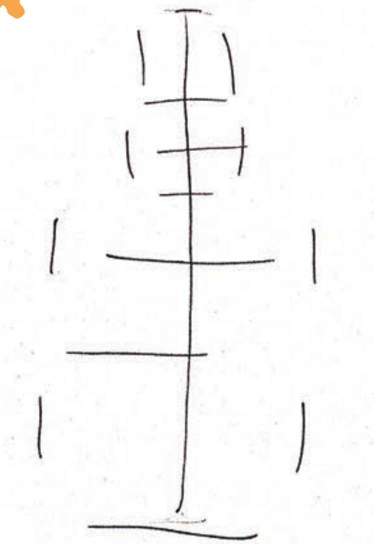

2

3

4

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Э.Базаровдун “Биринчи кар” деп аталган чыгармасына байкоо жүргүз жана анын мазмунун сүйлөп бер.

Сүрөттөн ырахаттан.

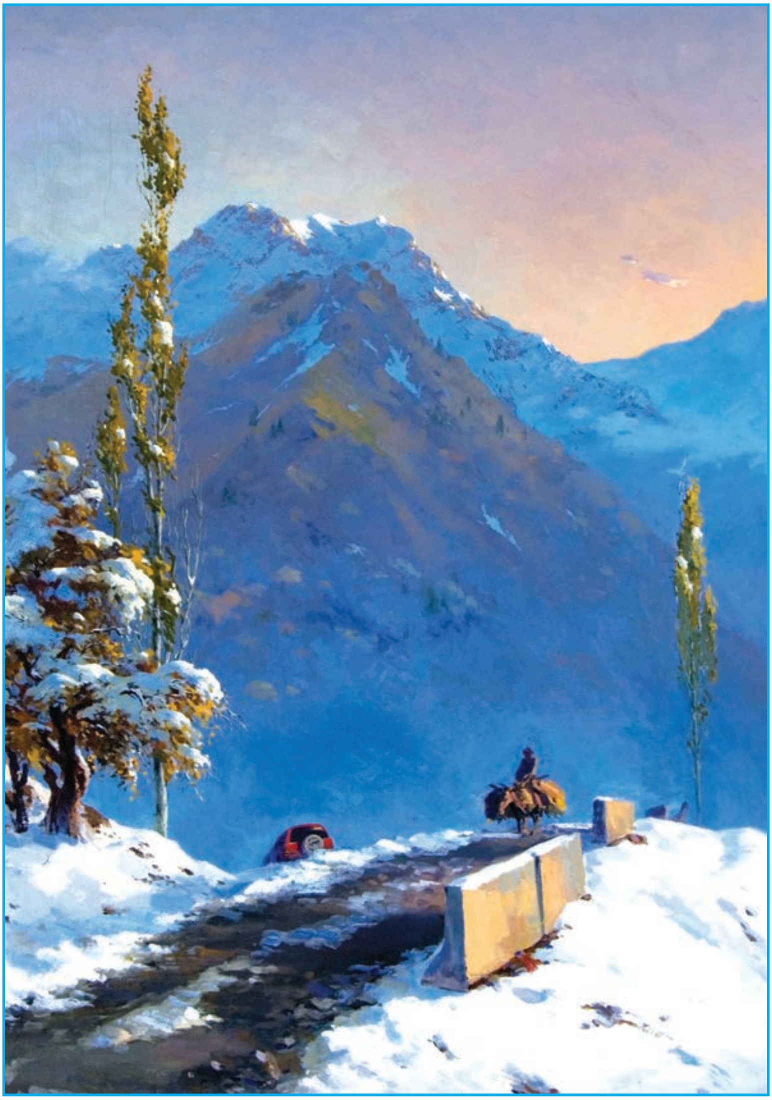

Э. Базаров. *Алгачкы кар.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Кыш мезгилин сүрөттөөдө жалаң эле салкын түстөрдөн пайдаланылабы?
2. Эгерде мектептин короосунда кар болсо, анда топторго бөлүнүп кар киши жасап, бири-бириңердин ишиңерди баалагыла.

1. «Кышкы оюндар» темасындагы сүрөттү тартууну аягына чыгар.
2*. «Чана тебүү» темасында сүрөт тарт.

Курдашыңдын чыгармачылыгынан. Кыш пейзажы.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

19 АРХИТЕКТУРАЛЫК ОРНАМЕНТ ИШТӨӨ

1. Сүрөттөрдө кайсы тарыхый эстеликтер чагылдырылган? Алар жөнүндө эмнелер билесиң.

2. Байыркы ата-бабаларыбыз сүрөт өнөрүнүн кайсы түрлөрү менен алектенишкен?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Архитектура — бул үй жана имараттардын долбоорун чийүү жана аны куруу өнөрү.

Архитектуралык чыгармалардын катарына ар түрдүү имараттар, үй-жайлар, архитектуралык комплекстер, аянттар, шаарлар, алардагы монументтер кирет.

Заманбап архитектуралык искусствонун үлгүлөрү.

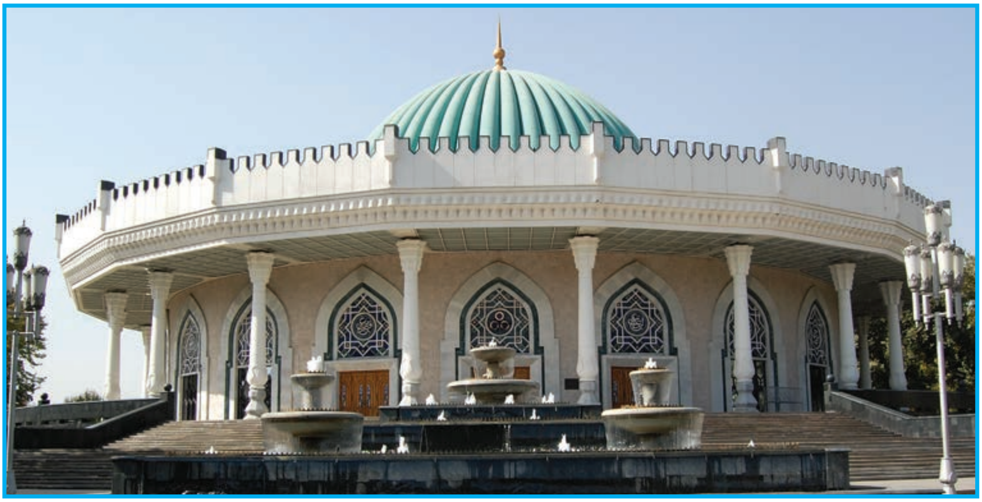

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жогорудагы байыркы архитектуралык эстеликтердеги оймо-чиймелерден үлгү ал.

1. Өлкөбүздө кандай архитектуралык эстеликтер бар? Алар жөнүндө айтып бер.
2. Илгери архитекторлор кайсы түстөрдөн көбүрөөк пайдаланышкан?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Класста башталган байыркы оймо-чиймени үлгүсүн иштөөнү аягына чыгар жана боё.
2*. Өлкөбүздөгү байыркы эстеликтин сүрөтүн тарт.

Алишер Аликулов
(1966-жылы туулган)

Алишер Аликулов — Өзбекстанда эмгек сиңирген искусствонун ишмери. Сүрөтчүнүн «Улуу империянын кулашы», «Байыркы Бактриянын спорттук оюндары», «Амир Темурдун Токтомуштун үстүнөн жеңиши» сыяктуу тарыхый жанрдагы чыгармалары белгилүү.

А. Аликулов. *Биздин улуу бабаларыбыз.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

20 «АЙБАНАТТАР БАГЫНДА» ДЕГЕН ТЕМАДА СҮРӨТ ТАРТУУ

Айбанаттар багында бизге тааныш жаныбарлар менен бирге өлкөбүздө кездешпеген айбанаттар да бар.

Ташкент айбанаттар багында пил, кенгуру, маймыл жана зебра сыяктуу айбанаттарды көрүүгө болот.

1. Сүреттөрдө кайсы айбанаттар сүреттөлгөн?
2. Алардын кайсылары өлкөбүздүн аймагында бар?
3. Алардын көлөмдөрү жана түстөрү жөнүндө эмне айта аласың?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Пилдин сүрөтүн тартуунун баскычтары.

Айбанаттын сүрөтүн тартып жатканында анын денеси кандай бөлүктөрдөн түзүлгөндүгүн жана бул бөлүктөр кандай формага ээ экендигин аныктоо зарыл.

Мисалы, пилдин денесин, төрт бутун, башын, тумшугун, куйругун, тиштерин жана кулактарын өзүнчө ажыратып көрсөтүүгө болот.

Пилдин эң чоң бөлүгү — бул анын денеси болуп, ал сүйрү формада болот. Анын башы жана кулактары дээрлик бирдей чоңдукта болуп, алар да сүйрү формага ээ.

1

2

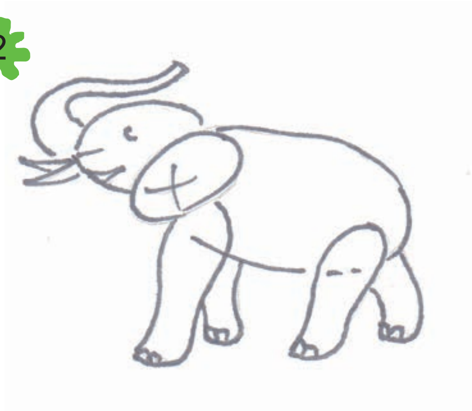

3

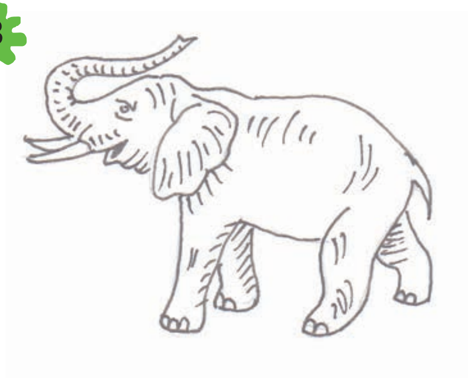

4

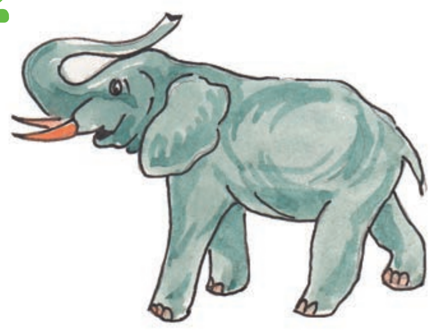

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

А. Аликулов. *Жарыкты көздөй.*

Жылкынын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

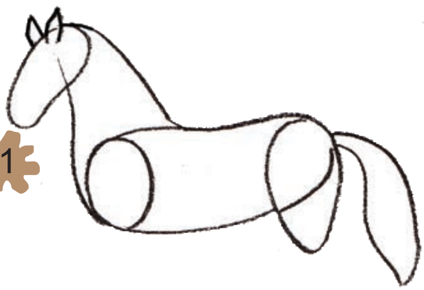

2

3

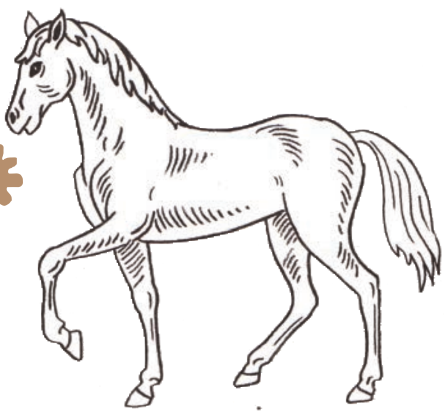

4

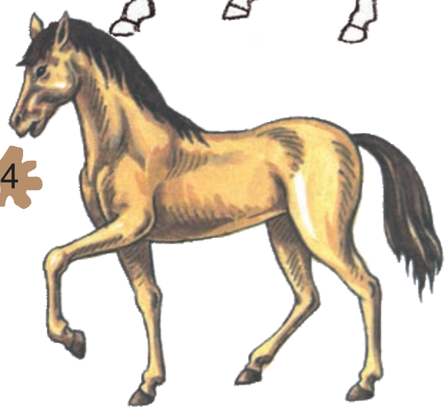

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Балыктын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

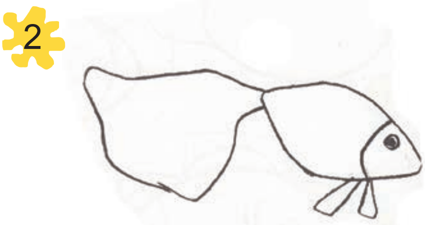

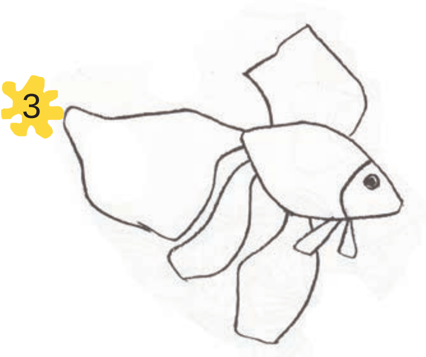

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Коёндун сүрөтүн тартуунун баскычтары

1
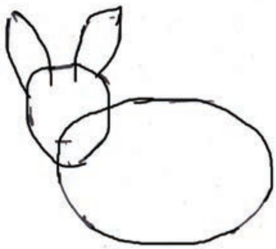

2

3

4

«Жаныбарлар багында» темасында сүрөт тартуу.

1. Класста тартылган «Жаныбарлар багында» темасындагы сүрөттү аягына чыгар.
2. «Жаныбарлар багында» темасында башка жаныбарлардын катышуусунда композиция тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

21 «МЕН СҮЙГӨН ЖОМОК» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

1
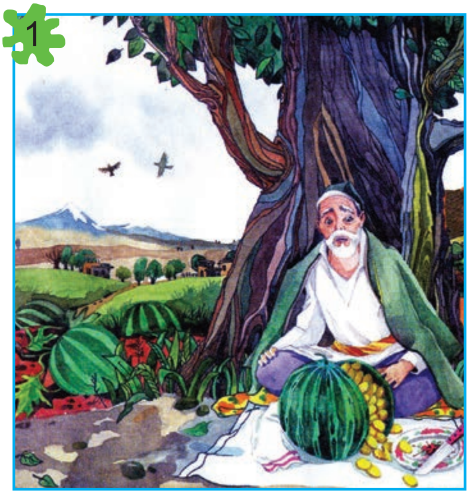

2

3
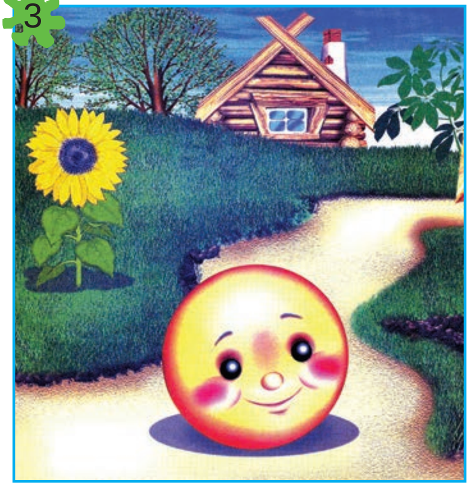

4

1. Жогорудагы сүрөттөрдө кайсы жомок каармандары чагылдырылган ?
2. Өзүң жактырган жомоктун мазмунун сүйлөп бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Алтын дарбыз.

Бир бар экен, бир жок экен, өткөн заманда бир жакыр адам болгон экен. Ал жер айдап жатканда асманда учуп бара жаткан илегилек кулап түшөт. Дыйкан илегилекти өзүнүн үйүнө алып барып, сынган канатына тактай байлап бир канча убакыт багат. Илегилек айыгып, кайра асманга учуп кетет

Бир күнү баягы адам чигит эгип жүрсө, илегилек ылдыйлап учуп келип, үч даана дарбыз уругун таштап кетет. Кандайдыр бир убакыттан кийин чигит менен бирге дарбыз да өнүп чыгыптыр…

1. Жомокту улантыр.
2. «Алтын дарбыз» темасында сүрөт тарт .

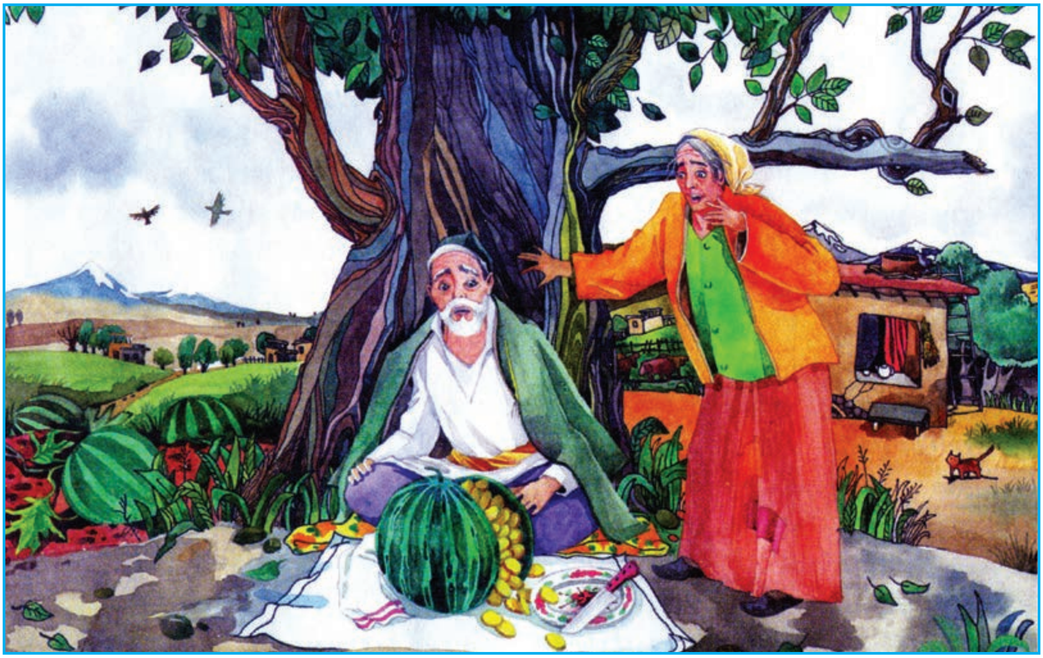

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

«Алтын дарбыз» темасында сүрөт тартуунун баскычтары.

Сүрөттү кагазга жайлаштыр.

Калемде үстүрттөн тартуу.

Сүрөттү калемде жыйынтыктоо.

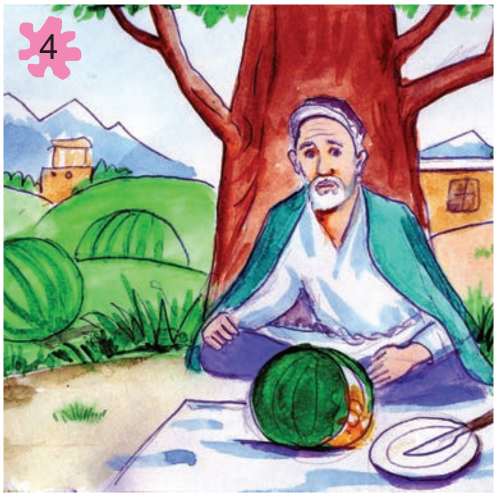

Сүрөттү боё.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Адамдын ар түрдүү жүз көрүнүштөрүн сүрөттөө.

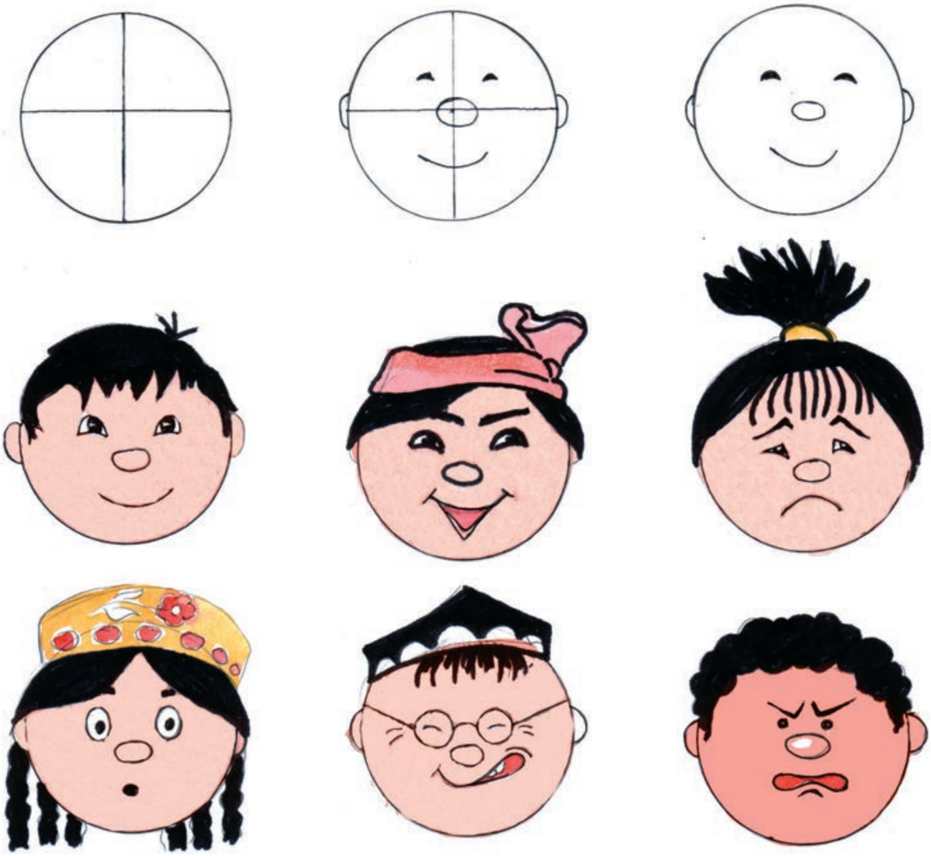

«Мен сүйгөн жомок» темасында сүрөт тарт.

1. Оң жана терс мүнөздөгү жомок каарман-дарына мисал келтир.
2. Терс мүнөздүү каарман кандай сүрөттөлөт?

1. Класста иштелген «Мен сүйгөн жомок» темасындагы сүрөттү боё.

2*. Кандайдыр жомокко иллюстрация түз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

22 НАТЮРМОРТ ТАРТУУ

Жогорудагы натюрмортко байкоо жүргүз жана төмөнкү суроолорго жооп бер.

1. Эмне үчүн бул сүрөт натюрморт деп аталат?
2. Натюрмортто эмнелер сүрөттөлгөн?
3. Эмне себептен бул натюрморт кагазда узатасынан эмес, туурасынан сүрөттөлгөн?
4. Сүрөттөлгөн нерселерден кайсы биринин:
   а) узуну (бою) туурасына караганда узун?
   б) узуну туурасына караганда кыска?
   в) узуну жана туурасы болжол менен тең?
5. Бул нерселердин кайсы бири тоголок формада?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

6. Кайсы нерсе алдыда? Кайсы бири артта турат? Муну эмнелерден билдиң?
7. Аларга жарык нуру кайсы тараптан түшүүдө? Муну кандай аныктадың?
8. Нерселерди сүрөттөөдө кайсы түстөрдөн пайдаланылган?
9. Ар бир заттын жарык жана көлөкө жайларын аныкта. Аларды сүрөттөөдө түстөрдөн кандай пайдаланылган?
10. Нерселер эмненин үстүндө турат? Алардын аркасында эмне турат жана ал кандай сүрөттөлгөн?

Натюрморт тартуунун баскычтары.

Адегенде натурадан тартуу талап этилген нерселерге кылдаттык менен байкоо жүргүзүлөт. Байкоо жүргүзүлгөндөн кийин жогоруда берилген 10 суроого жооп табылат жана ошондон соң сүрөт тартууга киришилет.

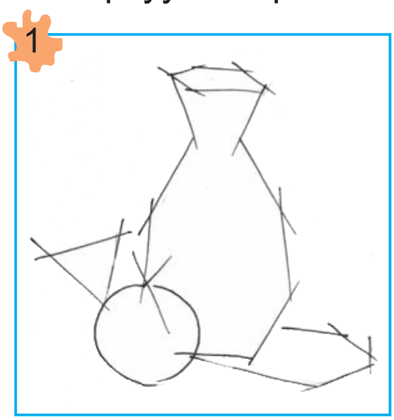

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

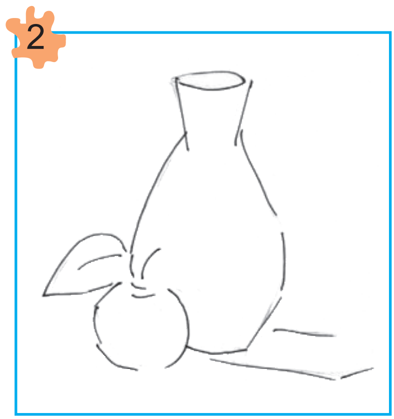

Карандаш менен эскизин чийүү.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

3

Сүрөттү калемде бүтүрүү.

4

Боёо (боёо мурдагы сабактарда берилгендей 3 баскычта ишке ашырылат).

Столдун үстүнө жайгаштырылган алма, алмурут жана кумурадан турган натюрмортту тарт. Натюрмортту тартууда «10 суроо» усулун колдон.

1. Натюрморт тартуудан мурда эмне себептен аны кунт коюу менен байкоо керек?
2. Байкоо натыйжасында кандай суроолорго жооп табылат?
3. Натюрмортто заттардын өз ара жайгашуусу канчалык маанилүү болуп эсептелет?

1. «Алма, алмурут жана кумура» натюрмортун тартууну аягына чыгар.
2. Үйдө өзүңө жаккан 2—3 нерсени ыңгайлуу абалда жайгаштырып натюрморт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

23 «ТҮЛКҮ МЕНЕН ТУРНА » ЖОМОГУНУН НЕГИЗИНДЕ АЙКЕЛ ЖАСОО

«Турна менен түлкү» жомогунан үзүндү

Бир күнү турна түлкүнү конокко айтыптыр. Түлкү турнаныкына келиптир. Турна суюк тамак жасап, кумурага куюп ортого коюптур:

— Кана, Түлкүбай, алыңыз, — деп түлкүнү тамакка чакырыптыр.

1. Жомоктун уландысын айтып бер.
2. Жогорудагы жомоктун үзүндүсү, же болбосо анын уландысынын негизинде кандай айкелдер композициясын түзгөн болор элең? Аны мүнөздөп бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Түлкүнүн айкелин жасоонун баскычтары.

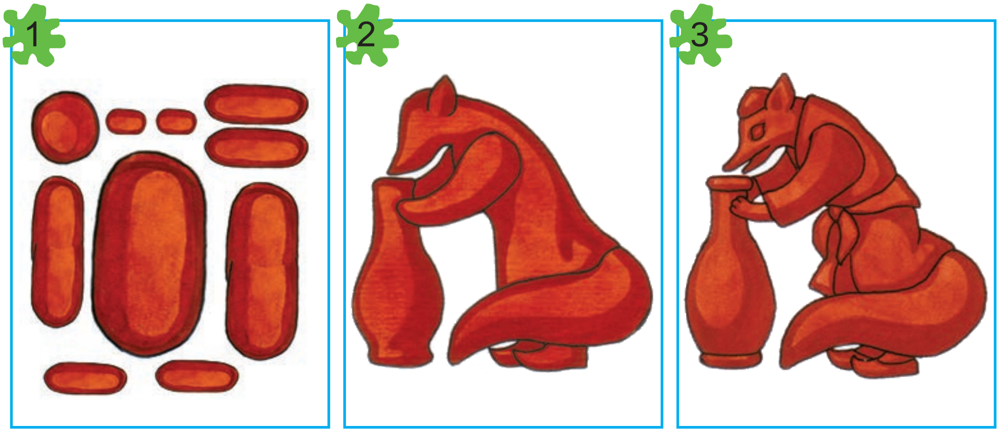

Турнанын айкелин жасоонун баскычтары.

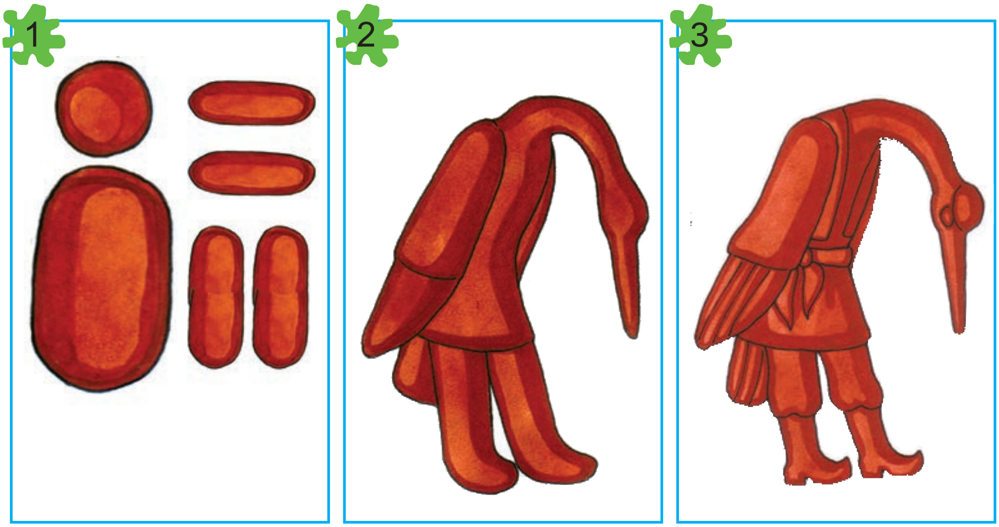

Жогорудагы усулда «Турна менен түлкү» жомогунун негизинде айкелчелерди жаса. Жасаган айкел-

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

челериңди төмөндөгү курдашыңдын түзгөн скульптуралык композициясына окшотуп жайгаштыр.

1. Скульптуралык композиция деген эмне?
2. Кандайдыр бир чыгарманын мазмуну сүрөттөлгөн сүрөт кандайча аталат?

1. Түлкү менен турнанын айкелдерин түрдүү абалдарда жайгаштырып, жомоктогу ар түрдүү абалдарды сүрөттөп, аларды ата.
2*. «Карышкыр менен мерген» жомогуна рельефтүү айкел жаса.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

24 «МЕН СҮЙГӨН СПОРТ ТҮРҮ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ.

1. Сүрөттөрдө чагылдырылган спорт түрлөрү жөнүндө сүйлөп бер.
2. Сен кайсы спорт түрү менен машыгасың?
3. Спорт түрлөрүнөн кайсынысы сага жагат жана эмне үчүн?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

ӨЗБЕКСТАНДА СПОРТ.

Өзбекстанда спортко чоң көңүл бурулган. Спорттун максаты адамдардын ден соолугун чыңдоо жана жалпы физиологиялык өнүктүрүү менен бирге спорт оюндарында жогорку натыйжа жана жеңиштерге жетүү. Мамлекетибизде спорттун 50 дөн ашуун түрү бар.

Теннисчи бала сүрөтүн тартуунун баскычтары.

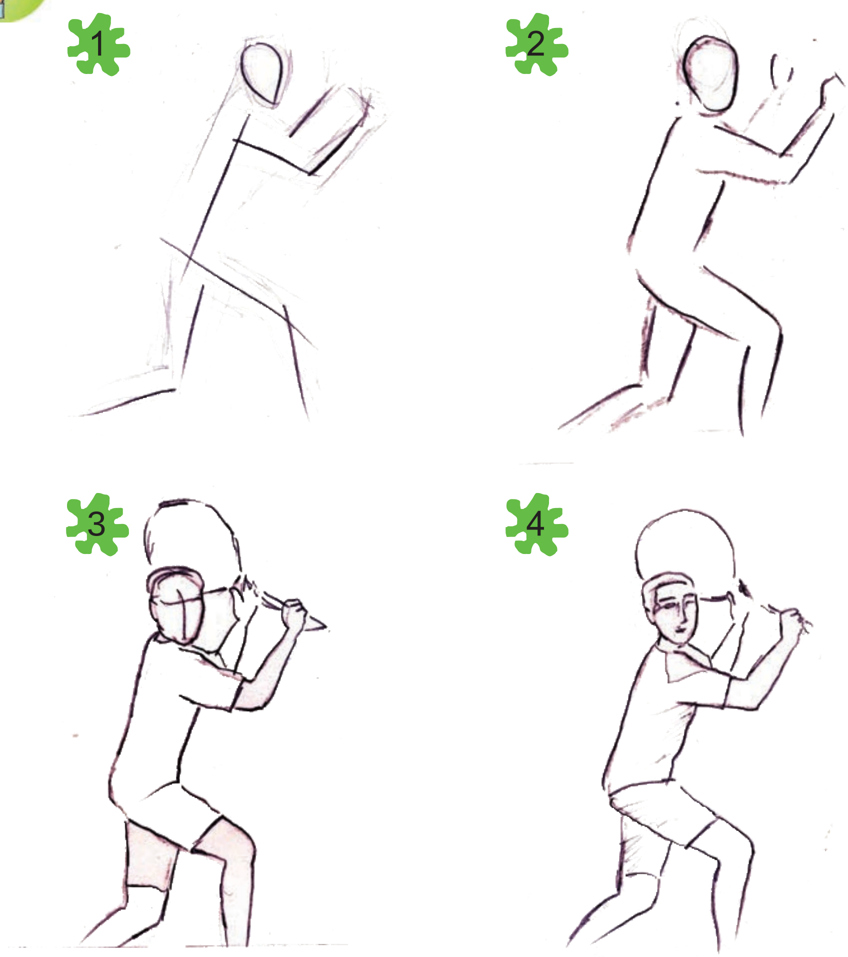

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

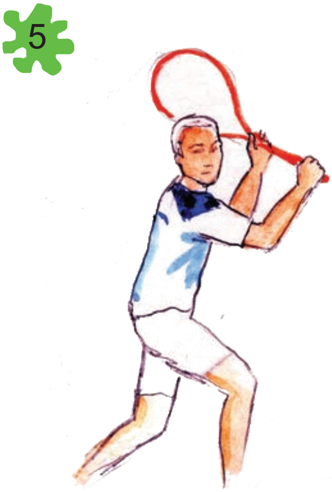

Теннисчи баланын сүрөтүн тартуу.

1. Мамлекетибиздин аброюн эл аралык мелдештерде мыкты коргогон спортчулардан кимдерди билесиң?
2. Теннис спорту боюнча кайсы теннисчилерибиз жогорку натыйжаларга жетишкенин билесиңби?

1. Класста тартылган теннисчи бала сүрөтүн акварелде боё.
2. Өзуң жактырган спорт түрүнүн сүрөтүн тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

25 «ЖАЗ ГҮЛДӨРУ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

Жаздын келиши менен табиат ойгонот. Талаа жана дарактар жап-жашыл түскө кирет. Гүлдөр ачылып, айлана түрдүү түстөргө бөлөнөт.

У. Ахмеджанова. *Жазгы күүгүм.*

1. Жазында алма, өрүк, чие сыяктуу мөмөлөр кандай түстө гүлдөйт?
2. Сүрөттөрдө жаз кандай түстөрдө берилген?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Роза гүлүнүн сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1

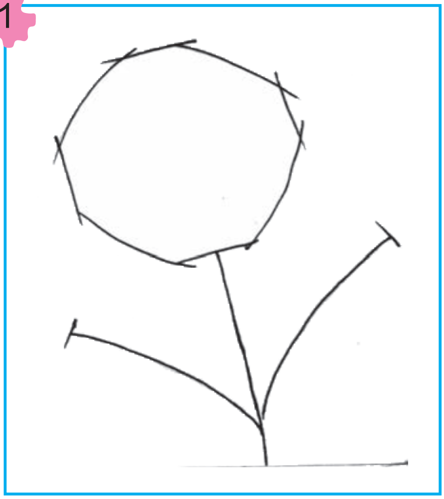

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

2

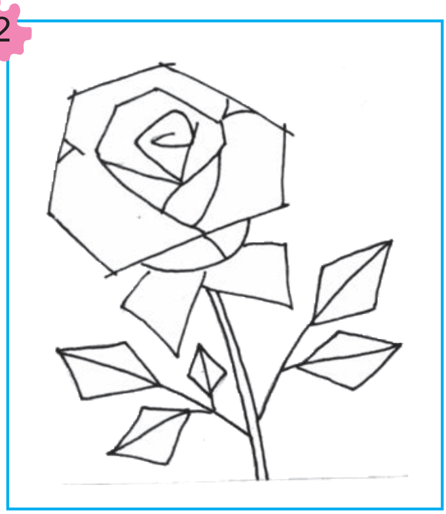

Карандаш менен эскизин чийүү.

3

Сүрөттү калемде бүтүрүү.

4

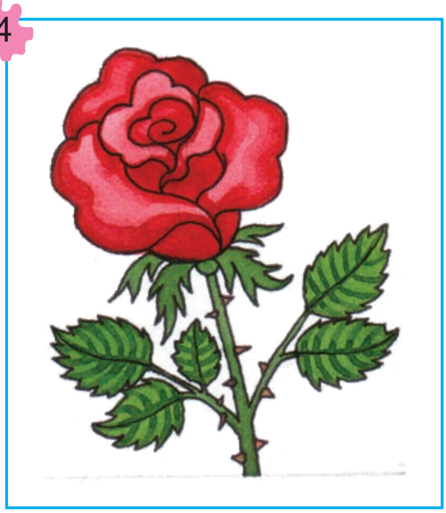

Боёктор менен иштеп чыгуу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Гүлдөгөн алма бутагынын сүрөтүн тартуунун баскычтары.

1
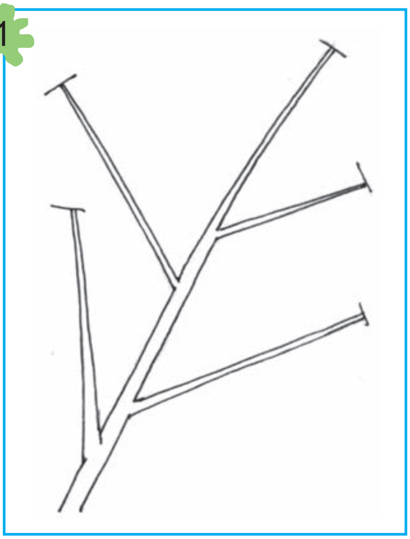

Сүрөттү кагазга жайгаштыруу.

2
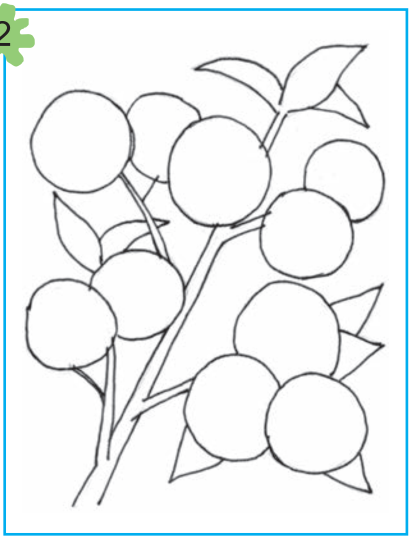

Карандаш менен эскизин чийүү.

3

Сүрөттү калемде бүтүрүү.

4
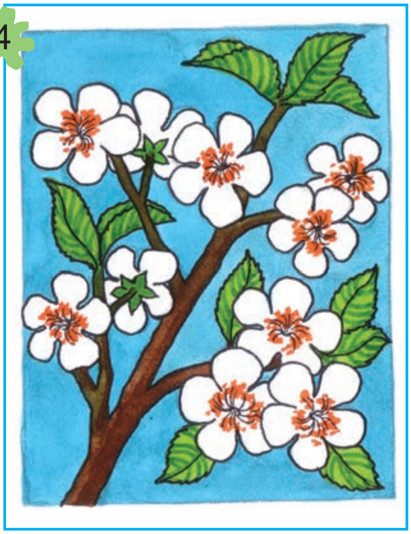

Боёктор менен иштеп чыгуу.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Кутлуг Башаров
(1925 — 2004)

«Надирабегим».

Кутлуг Башаров — Өзбекстан эл сүрөтчүсү. Өзбекстан Көркөм Академиясынын академиги, профессор. Ал портрет, пейзаж, натюрморт, миниатюра жана тарыхый жанрларда эмгектенген. Белгилүү чыгармалары «Спитамен», «Алпамыш», «Жалалиддин Мангуберди», «Ибн Сина», «Амир Темур» жана башкалар.

8 айырманы тап.

1

2

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

«Өлкөбүздө жаз» темасында сүрөт тартуу.

1. Жаз мезгилинин алгачкы кабарчылары эмне-лер?
2. Сүрөтчү У. Ахмеджанованын «Жаз» чыгармасы боюнча аңгеме түз.

У. Ахмеджанова. *Жаз.*

1. «Өлкөбүздө жаз» темасында тартылган сүрөттү акварелде боё.
2. «Тоолордун жазгы көрүнүшү» деген темада сүрөт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

26 «НООРУЗ МАЙРАМЫ» КУТТУКТООЛОРУН ИШТӨӨ

1. Сүрөткө ат коюп, ал боюнча аңгеме түз.
2. Ноорузду эмне себептен майрамдайбыз?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Нooруз күнү бири-бирин жоктоо жана куттуктоо элибизге мүнөздүү нарк. Майрам алдында чоң кылып иштелген куттуктоолорду көчөлөрдөн кездештирүүгө болот.

Ошондой эле, төмөндөгү куттуктоо сөздөрү жазылган куттуктоо открыткаларын жакындарыңдан алышың, же аларга беришиң мүмкүн.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Үлгүнүн негизинде «Ноорузуңар куттуу болсун!» аттуу куттуктоо открыткасынын сүрөтүн тарт.

1. Нооруз майрамынын символдору катарында эмнелерди көрсөтүүгө болот?
2. Декоративдүү композиция деген эмне?

1. «Ноорузуңар куттуу болсун!» аттуу куттуктоо открыткасын акварелде боё жана колуңда бар болгон материалдардын жардамында коздоп декоративдүү композиция жарат.
2. Дубал газетасы үчүн «Нооруз» деп аталган декоративдүү композиция иште.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

27

АРАЛЫК КӨЗӨМӨЛ САБАГЫ

I. Тест суроолору:

1. Кызгылт-көк түстү көрсөт.

А

Б 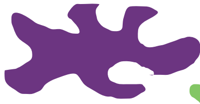

В

Г

2. Кайсы сүрөт салкын түстөрдө иштелген?

А

Б

В

Г

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

3. Ким кайсы сүрөттү тарткан?

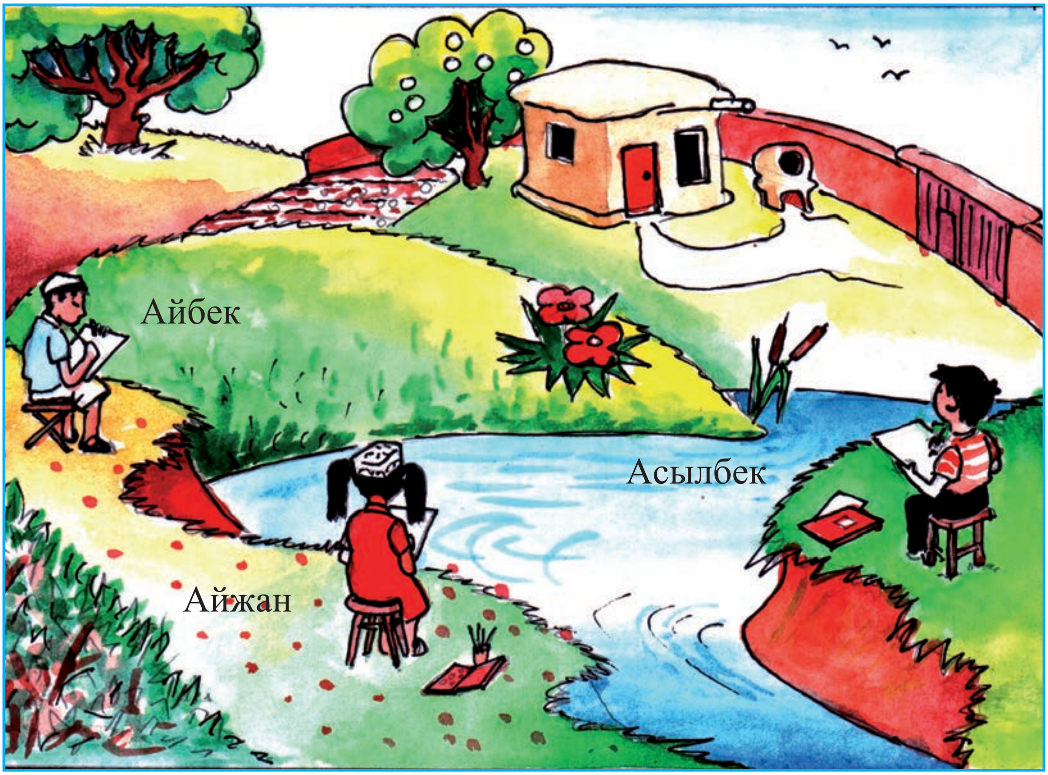

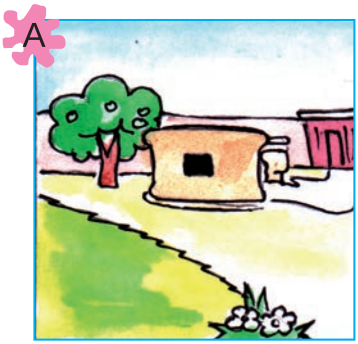

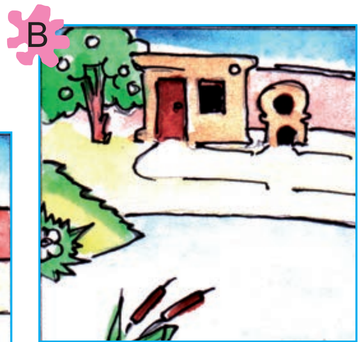

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

4. Төмөнкү сүрөт көркөм сүрөт өнөрүнүн кайсы түрүнө таандык?

М. Ташмурадов. Нур чачкан.

А Портрет. Б Натюрморт. В Пейзаж. Г Графика.

5. Түстөргө өздөрүнүн аттарын дал келтирип кой?

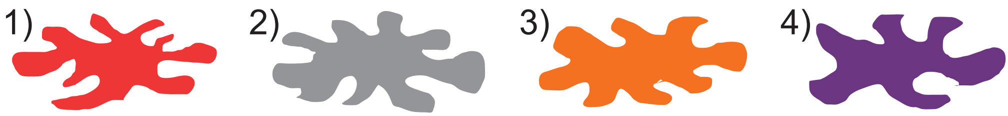

А Боз Б Кызгылт-көк. В Кызыл. Г Кызгылт-сары

II. Тапшырма. «Ноорузуңар куттуу болсун!» аттуу куттуктоо открыткасын тартуу кыл.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

IV ЧЕЙРЕК

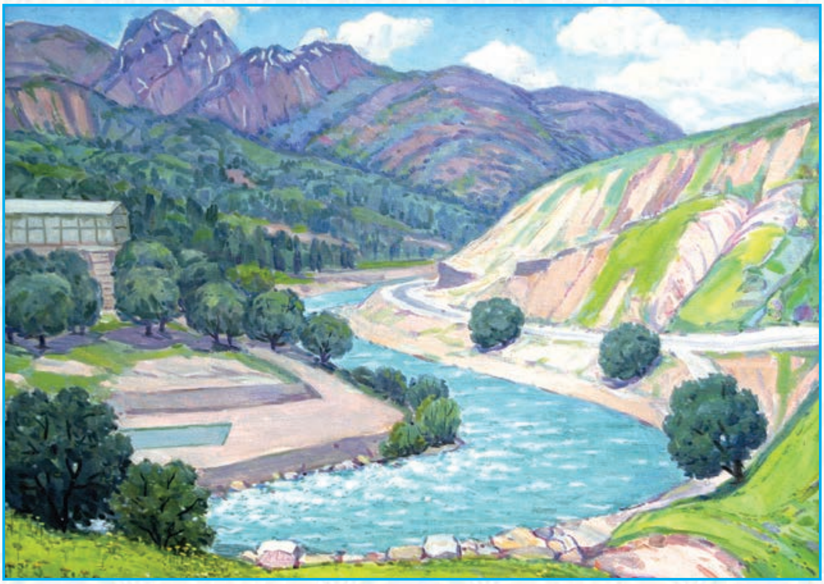

Бул чейректе сен:

- өлкөбүз табиятынын пейзажын тартууну үйрөнөсүң;
- тегеректүү оймо-чийме иштөө усулдарын билип аласың;
- колдонмодо оймо-чийме өнөрүнүн үлгүлөрү жана байыркы архитектуралык эстеликтер менен таанышасың;
- скульптуралык композицияны иштейсиң.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

28 ТЕГЕРЕКТҮҮ ОЙМО-ЧИЙМЕ ИШТӨӨ

1

2

3

4

1. Жогоруда сүрөттөлгөн тегерек оймо-чиймелерде кандай жасалга гүлдөрүнөн пайдаланылган?
2. Тегеректүү оймо-чиймелердеги симметрияга байкоо жүргүз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Тегеректүү оймо-чиймелерди иштөөнүн баскычтары.

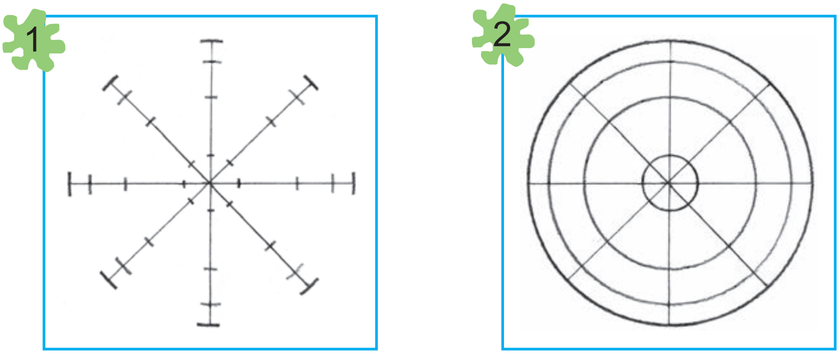

Схемасы алынат.

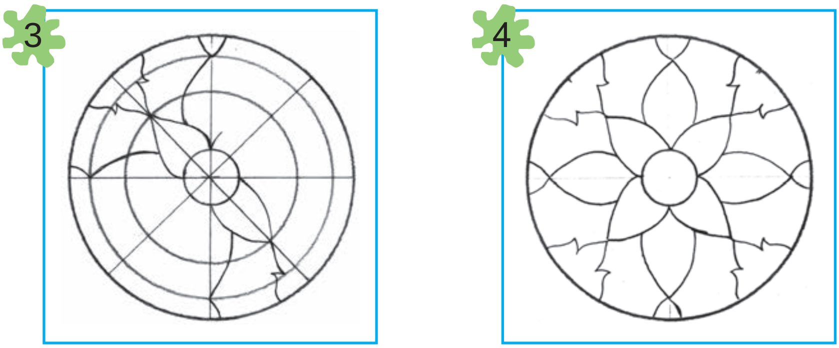

Оймо-чийме гүлдөрү чийилет.

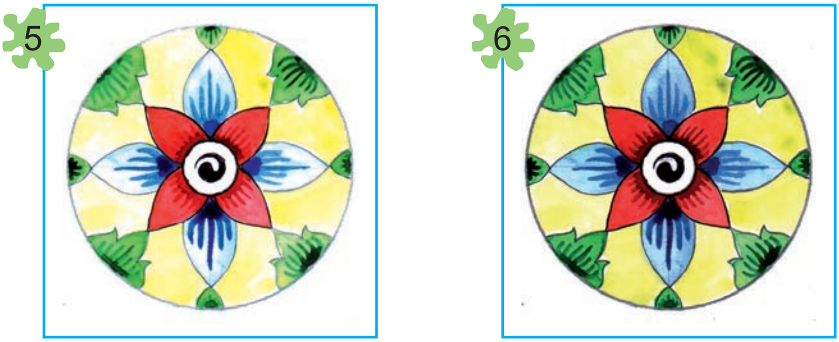

Боёлот.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Берилген долбоор жана жасалга гүлдөрү боюнча тегеректүү оймо-чийме иште.

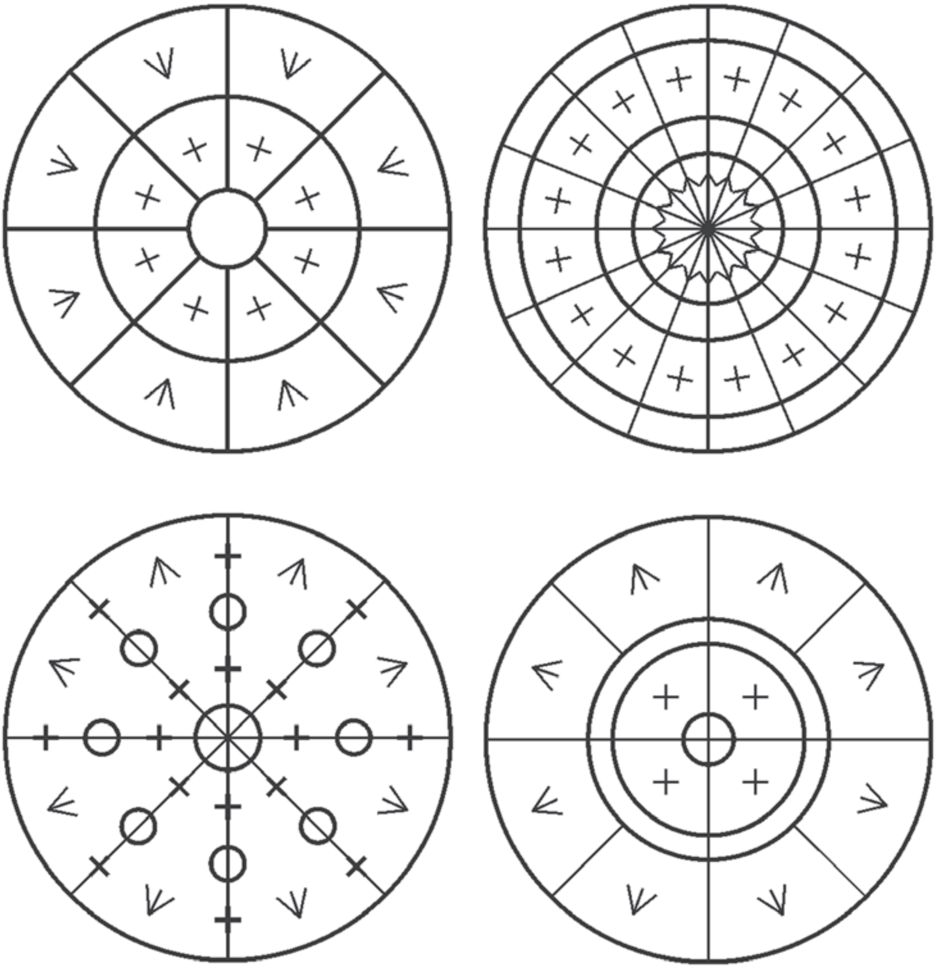

1. Тегеректүү оймо-чиймени иштөөнүн баскычтарын айтып бер.
2. Тегеректүү оймо-чиймеде контрасттуу түстөрдүн иштетилишин түшүндүрүп бер.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Класста баштаган тегеректүү оймо-чиймени иштөөнү аягына чыгар.
2. Гүлсүз тарелкага гуашь же акварелде тегеректүү оймо-чийме иште.

Темурийлер тарыхы мамлекеттик музейи күмбөзүнүн шыбына иштелген оймо-чийме

Илхамов Анвар (1946-жылы туулган) — оймокер, Өзбекстанда эмгек сиңирген искусство ишмери. Ал «Истиқлол», «Түркстан» сарайлары, Темурийлер тарыхы мамлекеттик музейи, Имам Бухарий, Ахмад Ферганий комплекстерин коздоодо катышкан.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

29-30

КАРАПАЧЫЛЫК. ЫЛАЙДАН ИЛЕГЕН ЖАСОО

1. Чоподон буюм жасоо өнөрү жөнүндө эмнелерди билесиң?
2. Жогорудагы буюмдарды кооздоодо кандай оймо-чиймелерден пайдаланылганын аныкта.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Ылайдан карапа буюм жасоонун баскычтары.

1

Атайын топурактан ылай даярдалат.

2

Ылайга форма берилет.

3

Буюмга түс берип, оймо-чийме тартылат.

4

Дандырда бышырылат.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Карапачылык — өнөрдүн эң байыркы түрү.

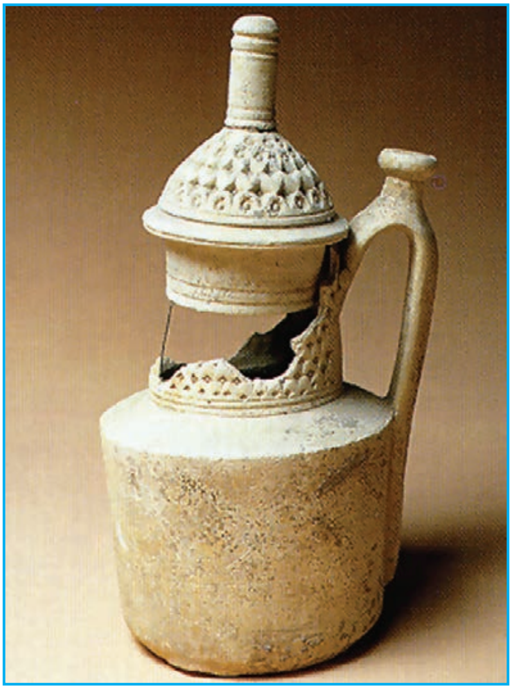

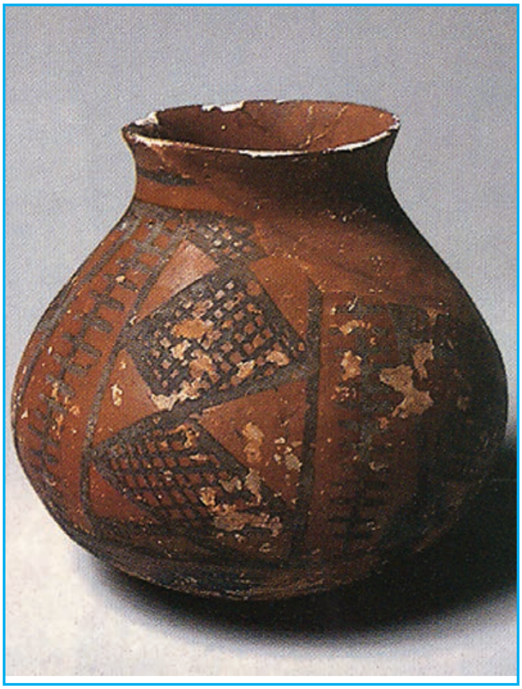

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Чоподон буюм жасоо

Чоподон буюм жасоо кол өнөрчүлүктүн ылайдан пияла, кесе, гөзө, хум, оюнчуктар өңдүү түрдүү буюмдар жасоонун бир түрү болуп саналат. Чоподон буюм жасоодо негиз курал чопону даярдоочу чарк эсептелинет. Буюмдар кургатылып, кумданда кыздырылат. Чоподон буюм жасоо кол өнөрчүлүгү республикабыздын Фергана, Бухара, Самаркант, Харезм жана Ташкент шаарында кең таркалып өнүккөн. Элдик өнөрпөз усталар көптөгөн идишаяктар даярдоо менен бирге аларды жогорку дид менен коооздойт Чоподон оймолору менен өзүнө тартат.

Чоподон даярдалган продукциялар.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Мугалим тарабынан тандалган үй-орозгер буюмун ылайдан жаса. Буюмга тарта турган оймо-чиймелериңдин эскизин кагазга чий.

1. Чопо (керамика) буюмдарды жасоонун бас-кычтарын айтып бер.
2. Үйүңдө кандай сапал буюмдардан пайдаланасың? Алардын сапаты жана артыкчылыктары эмнеде?
3. Төмөндөгү «Карапа» аңгемесин окуп, карапачылык эмгегин мүнөздөп бер.

Карапачы

Рахим атаны уста карапачы деп макташат. Ата жасаган чөйчөктөр, илеген, табак жана вазалар көркөм, жакшынакай болуп, көргөндөр суктанышат. Рахим атанын көптөгөн шакирттери бар. Алар устатынан карапачылыктын сырларын үйрөнүшөт. Даяр буюмдарга гүл салуу да бир өнөр. Рахим атанын башчылыгында даярдалган идиштер кардарлар тарабынан сүйүп сатып алынат.

1. Класста баштаган сапал буюмуңду жасап бүтүр, кургат жана кооздо.
2. Өлкөбүздөгү карапачылык өнөрүнүн үлгүлөрүн тап. Алардын сапатын жана кандай коозданганын аныкта.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

31 «КҮҮГҮМ» ТЕМАСЫНДА СҮРӨТ ТАРТУУ

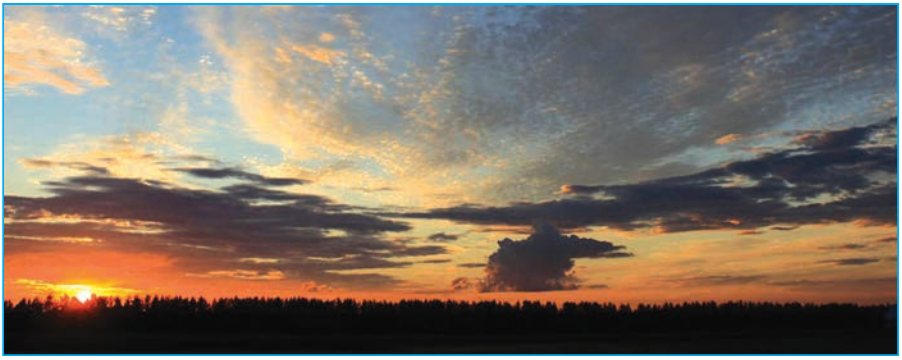

Түстөр жарык нурунун кубулушунан пайда болору белгилүү. Ошол себептүү нерселердин түсү күн жаркырап тийип турган күндүз күнү жана күн батып бараткан күүгүм учурунда түрдүүчө болот. Сүрөтчүлөр бирдей пейзажды күндүн түрдүү учурунда тартууну, түстөрдү ар кандай кубулуштарда сүрөттөөнү жакшы көрүшөт.

1. Фотосүрөттөрдө күндүн кайсы учурлары сүрөттөлгөн?
2. Алар бири-биринен кандайча айырмаланат?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

В. Анназаровдун «Хива» аттуу чыгармасына байкоо жүргүз жана анын мазмунун сүйлөп бер.

Б. Анназаров*. Хива.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Төмөнкү түстөрдүн ичинен жаңы үйрөнүлгөн түстөрдүн аттарын аныкта жана аларды эсте сакта.

Кызыл	Сары	Көк
Кызгылт-көк	Кыпкызыл	Күрөң
Көгүш	Кызгылт-сары	Кызгылт
Ачык сары	Көгүлтүр	Коңур түс
Кызгылт-көк	Ачык кызыл	Ачык көгүш
Ак	Кара	Ачык жашыл
Жашыл	Боз	

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Төмөндөгү сүреттөрдөн кайсы биринде кечки көрүнүш чагылдырылган? Сүреттөрдө кандай түстөрдөн пайдаланылганына көңүл бур.

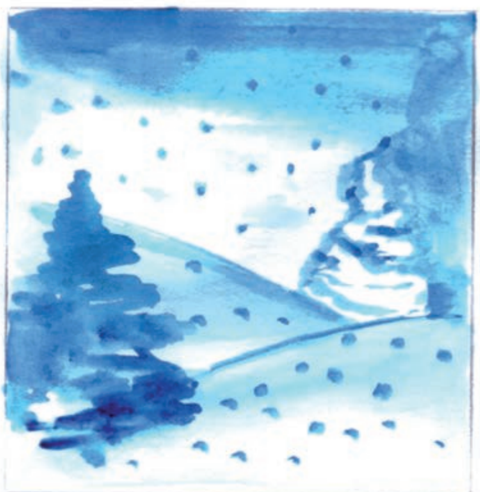

Түшүнүктөрүңдүн негизинде «Күүгүм» темасында сүрөт тарт.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. 128-беттеги сүрөттөр тууралуу сүйлөп бер.
2. Сүрөттөрдө мындай түстөрдүн иштетилүү себептерин айтып бер.

1. «Күүгүм» темасындагы сүрөттү тартып бүтүр.
2. 127-бетте келтирилген түстөрдү эстеп кал жана алардын аталыштарын жаттап ал.

В. Рузиметовдун «Палван канал» чыгармасына байкоо жүргүз жана анны сүрөттөп бер.

Б.Рузиметов. *«Палван канал»*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

32 «ЦИРК ОЮНДАРЫ» ТЕМАСЫНДА АЙКЕЛ ЖАСОО

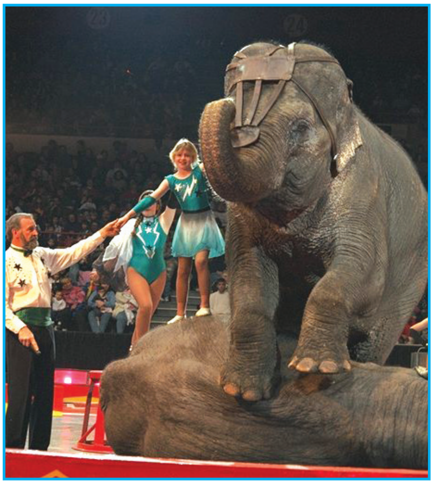

1. Сүрөттөрдө кайсы оюндарды көрүп турасың?
2. Циркте дагы кандай оюндарды көргөнсүң?

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Айбандарды үйрөтүүчүнүн (дрессировщик) айкелин жасоонун баскычтары.

1

2

3

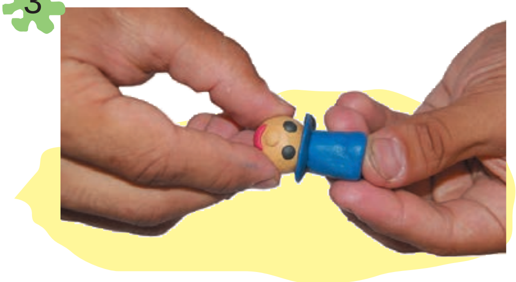

4

5

6

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

7

8

9

10

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Жолборстун айкелин жасоонун баскычтары.

1

2

3

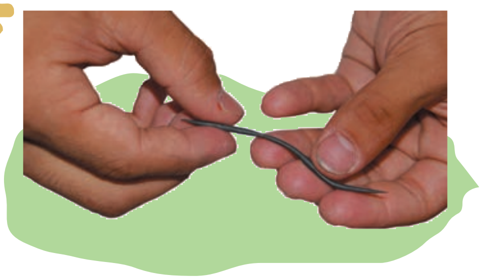

4

5

6

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

7

8

9

10

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Берилген үлгүлөрдөн пайдаланып «Цирк оюндары» деп аталган скульптуралык композицияны түз.

1. Скульптуралык композиция деген эмне?
2. Жасалган айкелдерден дагы башка композицияларды түз жана аларды ата.

1. «Цирк оюндары» аттуу скульптуралык композицияны аягына чыгар.
2. «Цирк оюндары» темасында башка скульптуралык композицияны түз.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

33-34

СҮЙҮКТҮҮ ӨЛКӨ
(жыйынтыктоочу көзөмөл сабагы)

И. Атабаев. *Сукок кыштагы.*

А. Волков. *Айыл көрүнүшү.*

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Ю. Елизаров. *Күз.*

Э. Базаров. *Акташ пейзажы.*

Жогорудагы сүрөттөргө байкоо жүргүз. Чындыгында эле кооз өлкөбүз бар. Анын кооздугун акындар ыр саптарында, ырчылар обондо, сүрөтчүлөр түстүү боёкторунун жардамында даңазалашат.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

II. Тест суроолору:

1. Негизги түстөр кайсы катарда берилген?

2. Кайсы оймо-чиймөнин эки жасалга гүлү бар?

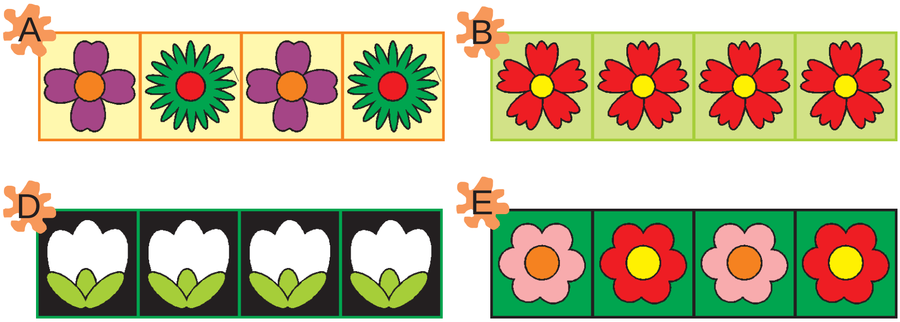

3. Кайсы түстөр жубу менен контрасттуу эмес?

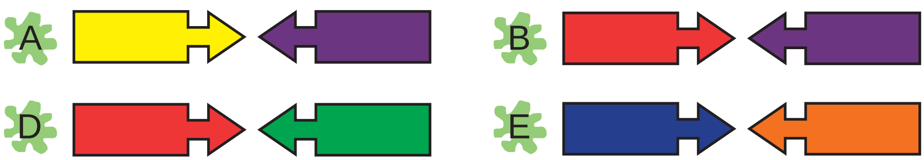

4. Кайсы оймо-чиймөнин фону менен жасалга гүлүнүн түсү туура тандалбаган?

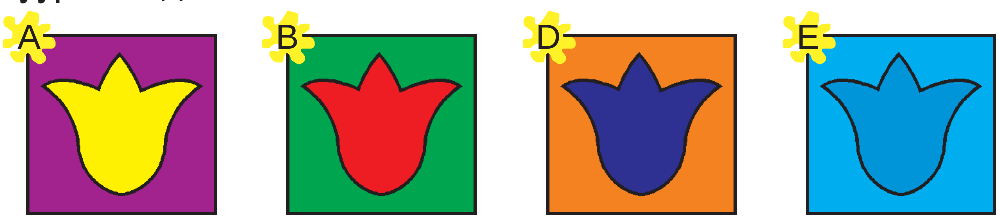

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

5. Кайсы сүрөттө рельефтүү айкел сүрөттөлгөн?

A B D E

6. Төмөндөгү берилген көркөм сүрөт өнөрү чыгармаларын байкап, аларга ар биринин атын ылайыктуу кылып коюп чык.

A B 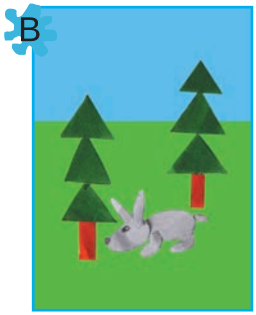 D E 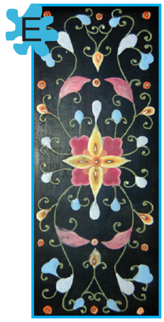

1. Аппликация.
2. Пейзаж.
3. Скульптуралык композиция.
4. Тик бурчтуу оймо-чийме.

7. Чөл пейзажын сүрөттөөдө негизинен кайсы түстөрдөн пайдаланылат?

A — Жылуу түстөр. B — Негизги түстөр. D — Салкын түстөр. E — Контрасттуу

8. Сүрөттө кайсы мультфильмдин каармандары сүрөттөлгөн?

A 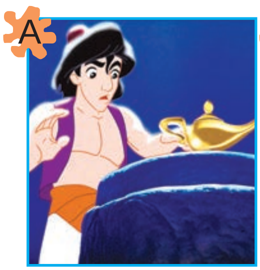 B 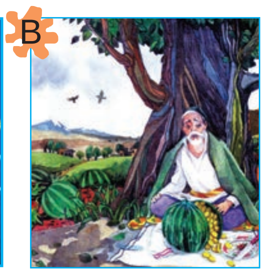 D E

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

1. Сениби, шашпай тур!
2. Аладдиндин сыйкырлуу чырагы!
3. Шам көтөргөн мышык.
4. Алтын дарбыз.

9. Кызгылт-сары түсүн көрсөт.

A
B
D
E

10. Кайсы сүрөт жылуу түстөрдө гана иштелген?

A
B
D
E

I. Тапшырма.

Урматтуу окуучу! Жылдын жыйынтыгында өлкөбүздүн табиаты жөнүндө сүрөт тартып көрчү. Аны аткаруу үчүн 3-класстын аягында «Көркөм сүрөт өнөрү» сабагынан алган бардык билим, жөндөмүңдү ишке сал.

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

М А З М У Н У

Сүрөт тартуу үчүн жай даярдоо................................ 4

I ЧЕЙРЕК

1. «Өзбекстан — менин Мекеним» темасында сүрөт тартуу.. 6

2. «Жай мезгили — сонун мезгил» темасында сүрөт тартуу.. 10

3. Атлас кездемесинде түстөрдүн чагылышы........ 13

4. Жол сымал оймо-чийме иштөө 19

5. Мөмөлөрдүн сүрөтүн тартуу 26

6. Скульптура (айкелчилик).. 30

7. Төрт бурчтуу оймо-чийме иштөө........................ 34

8. «Тоодо күз» темасында сүрөт тартуу. 40

9. Аралык көзөмөл сабагы. 45

II ЧЕЙРЕК

10. Табийгый материалдардан жаныбарлардын сүрөтүн тартуу (аппликация). 48

11–12. «Кеч күз» темасында сүрөт тартуу.............. 54

13. «Ташбака менен чаян» тамсилинин негизинде сүрөт тартуу. 59

14. «Насриддин Апенди» темасында айкел жасоо 63

15. «Дарбаз бала» темасында сүрөт тартуу............. 67

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

16. «Өлкөбүздө кыш» темасында сүрөт тартуу 71
17. Аралык көзөмөл сабагы 75

III ЧЕЙРЕК

18. «Кышкы оюндар» темасында сүрөт тартуу 78
19. Архитектуралык оймо-чийме иштөө.................... 82
20. «Айбанаттар багында» деген темада сүрөт тартуу 86
21. «Мен сүйгөн жомок» темасында сүрөт тартуу 91
22. Натюрморт тартуу 95
23. «Түлкү менен турна» жомогунун негизинде айкел жасоо 98
24. «Мен сүйгөн спорт түрү» темасында сүрөт тартуу 101
25. «Өлкөбүздө жаз» темасында сүрөт тартуу 104
26. «Нооруз майрамы» куттуктоолорун иштөө....... 109
27. Аралык көзөмөл сабагы 112

IV ЧЕЙРЕК

28 Тегеректүү оймо-чийме иштөө.......................... 116
29–30. Карапачылык. Ылайдан илеген жасоо...... 120
31. «Күүгүм» темасында сүрөт тартуу. 125
32. «Цирк оюндары» темасында айкел жасоо.. 130
33–34. Сүйүктүү өлкө (жыйынтыктоочу көзөмөл сабагы)..136

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

**MUYASSAR ISOQOVA, RAHIM HASANOV,
BAHODIR HAYDAROV, ASQARALI SULAYMONOV,
SAODAT JUMANIYOZOVA, BOBIR AZIMOV**

TASVIRIY SAN'AT

Umumta'lim maktablarining
3-sinfi uchun darslik
(*Qirg'iz tilida*)

Toshkent — «Yangiyo'l poligraph service» — 2014

Которгон — *Р. Жуманазарова*

Редактору — *Г. Ералиева*

Тех. редактору — *А. Кайбишева*

Корректору — *Р. Тургунова*

Сүрөтчү — *А. Сафаров*

Скульпторлор — *А. Рахимов, Ж. Абдувахабов*

Оригинал макеттен басууга уруксат этилди . .2010. Форматы 70х90 1/16. «Ариал» гарнитурасы. Офсеттик басма ыкмасында басылды. Шарттуу басма табагы 9,0. Басма табагы . Нускасы . Заказ №

**«Yangiyo'l poligraph service» Ж.Ч.К. басмаканасында басылды.
Янгийул ш. Самарканд көчөсү, 44.**

**85.103
Т25**

Көркөм сүрөт өнөрү: Жалпы билим берүүчү мектептердин 3-классы үчүн окуу китеби/М. Исакова, Р. Хасанов, Б. Хайдаров, А. Сулайманов, С. Жуманиязова, Б. Азимов. — Т.: «Yangiyo'l poligrapf service», 2010 — 114 б.

I. Isoqova, Muyassar.

BBK 85.103ya71

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE

Все учебники Узбекистана на сайте UZEDU.ONLINE

Ижарага берилген окуу китебинин абалын көрсөткөн жадыбал

№	Окуучунун аты, жөнү	Окуу жылы	Окуу китебинин алынгандагы абалы	Класс жетекчисинин колу	Окуу китебинин тапшырылгандагы абалы	Класс жетекчисинин колу
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

Окуу китеби ижарага берилип, окуу жылынын аягында кайтарып алынганда жадыбал класс жетекчиси тарабынан төмөнкү критерийлердин негизинде толтурулат:

Жаңы	**Окуу китебинин алгачкы жолу пайдаланууга берилгендеги абалы.**
Жакшы	**Мукабасы бүтүн, окуу китеби негизги бөлүгүнөн ажырабаган. бардык барактары бар, көчпөгөн, беттеринде жазуу-чийүүлөрү жок.**
Канааттандырарлуу	**Мукабасы эзилген, кыйла чийилип, четтери тытылган, окуу китебинин негизги бөлүгүнөн ажыраган абалы бар, пайдалануучу тарабынан канааттандырарлуу ремонттолгон. Ажыраган барактары кайра ремонттолгон, айрым беттерине чийилген.**
Канааттандырарлуу эмес	**Мукабасы чийилген, жырталган, негизи бөлүгүнөн ажыраган же таптакыр жок, канааттандырарлуу эмес ремонттолгон. Беттери жыртылган, барактары жетиштүү эмес, чийип, боёп ташталган. Окуу китебин калыбына келтирүүгө болбойт.**

*Книга предоставлена исключительно в образовательных целях
UZEDU.ONLINE